

EL POU DE LA GALLINA

Núm. 396

elpou.cat | 4,50€ | abril 2023

REVISTA MANRESANA
D'INFORMACIÓ I OPINIÓ

MANRESA CANTA

L'entrevista a
Zulima Martínez,
filòloga i
periodista cultural

La curiositat no té edat. Aprendre, tampoc.

**USènior és el programa
d'extensió universitària
d'UManresa per a persones
majors de 55 anys.**

**Inscripcions
obertes**

PROGRAMACIÓ DEL 3r TRIMESTRE Abril – Juny de 2023

Monogràfics de Cultura i Humanitats

- Manresa, del segle XIX al segle XXI
- Maçoneria: Orígens, història i actualitat

Monogràfics de Ciència i Tecnologia

- Intel·ligència digital
- La Física Quàntica i el seu impacte en el nostre món

Monogràfics d'habilitats i tècniques

- No et quedis fora de joc: jocs de taula per gaudir i exercitar la ment
- Fotografia de vacances
- Oratòria

Més informació a:

T. 93 875 96 04 / Whatsapp: 626 782 498
usenior@umanresa.cat
www.umanresa.cat

U Sènior

UMANRESA | UVIC·UCC

UMANRESA

UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL DE CATALUNYA

FUNDACIÓ
UNIVERSITÀRIA
DEL BAGES

Qui canta els seus mals espanta

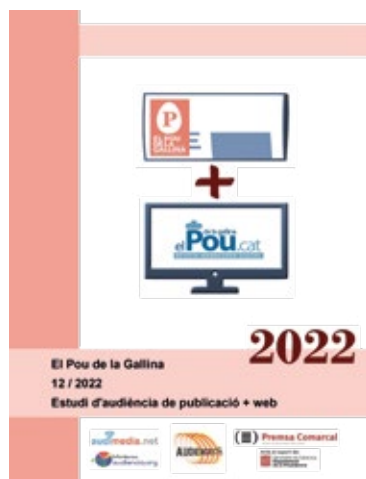

E

l cant i, per extensió, la música té una bona pila de dimensions. Artístiques, expressives i creatives, però també espirituals, sensorials, emocionals o terapèutiques. La confecció de cors, amb les veus humanes de diferents colors i textures de mostrar, com ho són les tecles del piano o els tubs d'un orgue, és antiquíssima i ha estat motiu d'unió en festes i celebracions, i també eina de compàs –mai tan ben dit– de tasques quotidianes. Cantar concentra, compacta i connecta, sovint amb els ideals i les entranyes. El

segle XIX, el que conté la primavera dels pobles de 1848, desencadena un aire renovador de les nacions des de la vella Europa fins al Brasil. La societat sorgida de la revolució industrial vertebrava les classes obreres nuades amb la idea que la unió fa la força, i els lemes i els himnes són els metrònoms de la revolta. La premsa popular estén la consciència política, nous valors i idees associades a la democràcia, el radicalisme, el liberalisme, el nacionalisme i el socialisme.

A Catalunya, una revolució industrial tardana també cristal·litza en una explosió d'associacionisme, de clubs, de moviments polítics i artístics... En l'últim quart de segle i pels volts del 1900 neixen institucions excursionistes, ateneus d'inspiració burgesa o obrera, es cimenta el catalanisme polític, es funda l'Institut d'Estudis Catalans (1907), però també sorgeixen els cors de Clavé i l'Orfeó Català (1891). La tradició coral manresana –com podeu llegir en el tema central d'aquest número– beu d'aquestes fonts i, alhora, d'un ferri arrelament al moviment obrer creixent, en una ciutat amb una potent indústria tèxtil. El cant coral, avui, encara és ben vigent i, com la societat en què vivim, s'ha tornat divers en composició humana i en espectre musical. Hi ha corals molt consolidats i d'altres grups més intermitents. En qualsevol cas, el poder de l'uníson o l'artificiositat del cant per cordes justifiquen la motivació de centenars de cantaires de totes les edats i motivacions. Deu ser per allò que qui canta els seus mals espanta.

El Pou obté una quota de 873 lectors diaris, entre paper i web

Segons l'estudi realitzat d'octubre a desembre de 2022 a l'àrea de Manresa i voltants per Infortécnica per a l'Associació Catalana de la Premsa Comarcal, sobre 313 entrevistes

telefòniques, el 63,2% de la població ha llegit algun cop la publicació impresa **El Pou de la gallina**. En l'últim mes l'han seguit 10.494 persones que li dediquen un temps mitjà d'audiència de 47,3 minuts durant el conjunt del mes, el que equival a l'1,6% de *share* de premsa en paper. La versió web **elpou.cat** és coneguda pel 14,8% de la població de l'àrea, on 409,8 usuaris dedicats visiten el web durant més d'un minut en 24 hores. Del global d'internet rep una mitjana de 523 usuaris únics al dia, amb un temps mitjà d'1,9 minuts.

fa 25 anys

Ens ha deixat l'amic Ignasi Torras

El dia 17 de març va morir l'Ignasi Torras Garcia, músic vocacional i un bon amic del **Pou**. Des del novembre de 1995 i durant vint anys es va fer càrrec de la secció de la revista *Imatges de la Dictadura*, des d'on mes a mes comentava els diferents episodis de la història recent de la ciutat amb la seva memòria prodigiosa (vegeu article de Jordi Sardans a la pàg. 8).

Canvis a la revista

En vigílies de Sant Jordi, la periodista Laura Serrat tanca una etapa a la nostra publicació amb la publicació del darrer article de la secció *Centenaris*. Li agraïm la bona feina feta i li desitgem molta sort en la seva vida professional. I també aquest mes d'abril, l'il·lustrador Jaume Gubianas estrena la nova secció *Postals manresanes*, un acudit mensual amb el magnífic rerefons dels paisatges quotidians de la ciutat, que d'ara endavant tancarà la revista. La pàgina substitueix la secció *El retorn*, inspirada en una imaginària tornada de sant Ignasi, que Gubianas ha publicat durant els darrers dotze mesos.

Els manresans no volien pagar per aparcar

El número de maig de 1998 de la revista publicava el reportatge central, elaborat per Carles Claret, que analitzava la problemàtica dels aparcaments a la ciutat, davant l'imminent tancament del solar de l'Atlàntida i en ple debat sobre el projecte de la plaça de Sant Domènec. Aparcar a Manresa ja era llavors un problema i els ciutadans tenien l'afany d'aparcar sempre de franc, com explicava a la revista Conrad Viladrosa, president de la Unió de Botiguers i Comerciants. Segons declarava el regidor de Circulació, Joan Canongia, Manresa tenia llavors unes 450 places de zona blava i 2.000 places d'aparcament soterrat i per als operadors dels pàrquings la xifra era suficient, ja que moltes places no es feien servir.

Es presentava la Fundació Independència i Progrés

El dia 2 d'abril, la casa Lluvià acollia la presentació de la Fundació Independència i Progrés, amb una conferència del sociòleg Salvador Cardús. El mateix dia es presentava a l'ajuntament el llibre *La vinya al Bages. Mil anys d'elaboració de vi*, de Llorenç Ferrer. Dos dies més tard, l'institut Lluís de Peguera celebrava amb un acte commemoratiu els 40 anys d'estudis nocturns. El dia 16 la casa Lluvià tornava a ser escenari de la presentació de llibres, en aquest cas *El pacte clos* i *Figuracions*, de Lluís Calderer, i l'endemà, a la sala d'El Galliner, es presentava *El barber de Sevilla*, de Miquel Desclot, amb dibuixos d'Isaac Bosch.

Collbaix

Pujar al Collbaix és una caminada tradicional que molta gent ha fet i fa de tant en tant. No es tracta d'un cim gaire elevat, té 546 metres, però és una fita dels caminaires manresans. Des d'allí es contempla un magnífic panorama de Manresa, del Bages i de les muntanyes de l'entorn. El camí del Collbaix forma part dels camins de l'Anella Verda de Manresa i és part del nostre Patrimoni Natural i Paisatgístic. Els darrers anys s'ha creat la xarxa de camins de l'Anella Verda que solquen el terme de Manresa. Es tracta de camins antics i tradicionals, però que s'han senyalitzat marcant determinats recorreguts. A més dels senyals també en molts casos s'han arreglat els camins. Aquestes actuacions han respost a la demanda de la ciutadania, que des de la pandèmia ha incrementat l'interès per caminar i recórrer els camins de l'entorn de la ciutat.

Però en la xarxa de camins de l'Anella Verda hi ha un camí infame, desastrós, indigne, perillós, que és justament el camí de Collbaix. En efecte, aquest camí es troba en un estat d'abandó to-

tal, no s'hi ha fet res de res, sols s'hi han posat senyals perquè la gent no es perdi. Però el seu estat és el que el temps, les motos que hi passaven i l'aigua de la pluja han anat creant o destrossant. El resultat és que tenim un camí lamentable, en alguns llocs hi ha unes veritables trinxeres excavades al mig del camí que fan difícil i perillós el pas, en altres trams hi ha un pedregar de rocs de totes mides que fan el pas complicat. Transitant per aquest camí hi ha perill de caure, de fer-se una torta de peu i si el terra està moll el perill es fa més gran. No es demana pas que facin un camí empedrat, però sí que facin un camí transitable, sense perills. Sí, demanem als responsables municipals que es facin càrrec de millorar l'estat del camí. Ja seria hora que es pogués pujar al Collbaix per un camí sense perills, en condicions acceptables, agradable de transitar. Esperem que el camí número 1 de l'Anella Verda de Manresa sigui renovat a l'altura del que volem manresanes, manresans i visitants.

Jaume Serra i Carné

caçats a la xarxa

25 de març. Miquel Bad @miquel_bad

Manresa posa't caca! No fa ni dues setmanes que han posat tot el panot nou i eixamplat la vorera. No sé per què, si aviat estarà tot ple de cagarades.

Un usuari exigent amb la neteja de la ciutat que aporta un retrat que enllaça amb la campanya municipal que insta a no donar menjar als coloms. Si mengen, passa el que passa en aquesta vorera, oi?

EL POU DE LA GALLINA

Número 396 - Abril 2023

De mes a mes 6

Favets...
Josep M. Oliva / Jordi Sardans 8

...i tremendos
Marta Jorge / Josep Ramon Mora 9

El cant coral
també necessita relleu 10

Històries centenàries 24

Ferran Luque. Des de París 26

Innovació i tecnologia 27

Saps què menges? 28

La Roca d'Artés 30

L'origen
dels problemes ambientals 31

L'Entrevista a Zulima Martínez 32

Quadern obert 37

Joan Jordi Miralles i les seves
cròniques de la realitat oculta 38

Lèxic a la manresana 40

Colònies escolars catòliques (1935) 41

Propostes 42

Xemeneia
de l'Alcoholera Manresana 43

Fanal de cua
L. Capdevila / E. Tomasa 44

el Cul del Pou 45

L'Ajuntament tanca el 2022 amb superàvit rècord

28 de febrer. L'alcalde i el regidor d'Hisenda fan públic el tancament de l'exercici de 2022, que presenta la xifra rècord de 5,7 milions de superàvit. Els grups de l'oposició critiquen, però, que no s'hagi destinat pressupost a aspectes que s'havien consagrat.

Salut deixa la seu de la Muralla

1 de març. Després de més de quatre dècades, el Servei Català de la Salut deixa la seva històrica seu a la Muralla del Carme per traslladar-se al centre de negocis Pere III, a l'antic hotel del mateix nom, a la Muralla Sant Francesc, 49.

Manresa 2022 hauria aportat 34 milions a la ciutat

3 de març. El regidor de Turisme, Joan Calmet, presenta un estudi de la Diputació de Barcelona segons el qual el Pla de Desenvolupament Turístic de la ciutat Ignasiana ha significat per a la ciutat un impacte de més de 34 milions.

La Transéquia aplega 3.874 participants

5 de març. La 39a edició de la Transéquia, que compta amb 500 col·laboradors, aplega un total de 3.874 participants, en les quatre modalitats disponibles: caminant, corrent, en bicicleta o handbike.

Un concert clou l'Alfabet Calderer

5 de març. La Sala Gran del Centre Cultural del Casino acull el concert de cloenda de l'exposició *Alfabet Calderer* amb el concert *Llegenda d'ambició i mort*, interpretat pel quartet de corda Ensemble Alquímia.

El Baxi, cap a la Champions

8 de març. El Baxi Manresa s'imposa en el tercer partit de setzens de final davant del turc Bahcesehir College i la derrota per la mínima contra el lituà Rytas Vilnius (96-95) li permet tornar a quarts de final de la Champions.

Dol a la UPC per la tragèdia a Sùria

9 de març. Professors, alumnes i autoritats es congreguen davant la UPC de Manresa per recordar les tres víctimes mortals de l'accident a la mina de Sùria, dues de les quals, Òscar Molina i Daniel Àlvarez, eren geòlegs i alumnes de postgrau de l'escola de Manresa.

Es presenta el nou pla de mobilitat

9 de març. Amb el suport majoritari del consistori, la Sala de Columnes de l'Ajuntament acull la presentació del nou Pla de Mobilitat Urbana Sostenible (PMUS) amb un horitzó temporal de sis anys. L'endemà, però, Fem Manresa anuncia que trenca el consens i posteriorment se'n desmarquen també el PSC i Junts per Manresa.

P

Associació cultural El Pou de la gallina

President: Jaume Puig

Vicepresident: Ramon Fontdevila

Secretària: Lourdes Muñoz

Tresorer: Francesc García

Vocals: Joan Cals, Carles Claret, Josep Maria Mata, Lluís Matamala, Josep R. Mora, Montse Rosell, Jordi Sardans, Teresa Torra i Joan Vilamala.

Redacció, administració, publicitat i subscripcions:

Carrer Sobrerroca, 24, baixos
08241 - Manresa
Telèfon: 93 872 50 18
www.elpou.cat
elpou@elpou.cat

Revista fundada el 1987

Membre de l'Associació

Catalana de la Premsa Comarcal

Premi Tasis Torrent 1991

Coordinador: Jordi Sardans

Cap de redacció: Carles Claret

Redacció: Sílvia Berenguera, Jordi Estrada, Marta Jorge, Josep M. Oliva, Alba Pararols, Marc Prat, Ferran Sardans, Laura Serrat.

Disseny: Jana Fontdevila i Erques Torres

Maquetació: Jana Fontdevila

Portada: assaig de l'Esclat Gospel Singers.

Foto: Francesc Rubí

Fotografia: Jordi Alavedra, Joan Closas, Francesc Rubí, Marc Prat.

Col·laboradors: Isaac Bosch, Maria Camp, Llorenç Capdevila, Jordi Casas, Ignasi Cebrian, Cercle Artístic de Manresa, Col·legi d'Enginyers Tècnics Industrials de Manresa, Laura Estrada, Eva Forn, El Galliner, Josep Girabal, Jaume Gubianas, Robert Martí, Josep M. Mata, Javi Oviedo, Maria Picassó, Quaderns de Taller, Eudald Tomasa, Erques Torres, Laura Vidal, Joan Vilamala, Marc Vilanova, Lluís Virós.

Administració:

Marc Prat

Expansió publicitària:

Publicitat Clarena
Urgell, 38. Tel. 93 872 43 86

Impressió:

INOM, SA. Era de l'Huguet, 7.
Tel. 93 878 41 20

Distribució:

Sobrerroca Centre SL.
Tel. 93 873 92 34

Dipòsit Legal:

B-13.528-1987
ISSN: 2253-6647

Amb la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament
de la Presidència

Les col·laboracions que apareixen signades a la revista no representen, necessàriament, l'opinió d'El Pou de la gallina

Montse Anfruns i Fem Lluita reben el Maria Casajuana

9 de març. Montserrat Anfruns i l'associació feminista Fem Lluita recullen a la sala dels Carlins el Premi Maria Casajuana 2023, en reconeixement a la seva lluita, esforç, constància i implicació en la vida laboral i social del nostre país.

Mor Ignasi Torras Garcia

17 de març. El director emèrit de la Capella de Música, Ignasi Torras Garcia, mor als 79 anys. Dos dies més tard la Seu s'omple en el funeral de qui havia estat organista de la basílica. Músic vocacional i exgerent de la Cambra de la Propietat, el 1991 havia rebut la Medalla de la Ciutat.

Tornen les Jornades Gastronòmiques

11 de març. El cuiner mediàtic Marc Ribas clou la sisena edició de les Jornades Gastronòmiques del Camí Ignasià al Museu de l'Aigua i el Tèxtil, per on passa més d'un miler de persones al llarg del cap de setmana.

El Museu del Barroc mostra els seus accessos

25 de març. Més de 300 persones participen en la jornada de portes obertes per veure per dins com serà el futur Museu del Barroc, a l'antic col·legi de Sant Ignasi, i els nous accessos a l'edifici, en forma d'un cub que fa també de mirador sobre la ciutat.

Catllà relleva Rosa Tous

29 de març. Rosa Tous deixa la presidència d'Ampans per motius personals, al cap de dos mesos d'haver pres possessió del càrrec, i és rellevada per Sebastià Catllà, que recupera el comandament de l'entitat en el context d'una vaga indefinida dels treballadors de la residència dels Comtals.

Manresa homenatja Selves i Carner

31 de març. L'historiador Joan Esculies presenta al Saló de Sessions la biografia del primer alcalde de Manresa durant la Segona República i conseller de Governació. El llibre porta per títol: *Joan Selves. De l'alcaldia republicana de Manresa a governar l'ordre públic de Catalunya*, i ha estat editat per la Fundació Irla, amb la col·laboració del consistori manresà.

El cuiner Marc Ribas a les Jornades Gastronòmiques (Ajuntament de Manresa)

Jordi Sardans

Parc Vila Closes

Sembla que per fi aquest 2023 s'iniciaran els treballs, després d'haver arribat a un acord entre l'Ajuntament i la Comissió Ciutadana del Parc Vila Closes, encapçalada pels representants de l'associació de veïns, per reformar definitivament aquesta zona de lleure de la barriada Saldes-Plaça Catalunya. S'ha consensuat retirar d'una vegada les estructures d'acer, és a dir, les impopulars gàbies que només demostraven el mal gust d'aquell que les va imposar, s'hi plantaran nous arbres, es millorarà l'enllumenat, es col·locarà un nou paviment, gespa i xarxa de reg, així com la substitució del mobiliari. Aquest espai de lleure va ser polèmic des del moment en què es va inaugurar el 2009 i malgrat les protestes dels veïns, l'administració va anar incomplint els compromisos adquirits el 2011. El 2016, l'Ajuntament, que s'havia compromès a retirar les estructures de ferro del parc, va dir que no era una qüestió prioritària, menystenint altra vegada la majoria dels veïns, ni tampoc va complir el 2018.

Manresa 2022

Les associacions de veïns dels barris que en teoria s'haurien d'haver beneficiat del suposat impacte econòmic de l'Any de Commemoració de Manresa 2022 han estat contundents: «No ens ha reportat res». El Transforma, ha quedat en un acudit de mal gust. Mentre els principals implicats del govern municipal diuen que la ciutat ha tingut 201.799 visitants l'any 2022 –que tampoc haurien estat res de l'altra món–, però sense assenyalar ni explicar les fonts d'on surten aquestes suposades xifres, ni com s'han elaborat, algun lector de diaris espavilat s'ha preguntat: «Algú té la sensació d'haver vist 10 autocars de 50 places diaris de dilluns a diumenge a la ciutat»? Com ell, soc dels que no em crec ni m'empasso aquestes dades. Més aviat em sembla que els responsables de donar aquestes xifres vulguin ser alumnes avantatjats dels que *informen* des de la guàrdia urbana de Barcelona sobre l'assistència a les manifestacions massives de la ciutat, que han vist tots els participants, excepte ells.

Josep M. Oliva

Jordi Sardans

Un virus desfermat

L'home del carrer –aquell a qui li cantava el Pi de la Serra, i tots els que he conegut– d'un partit polític no n'ha dit mai «una força política». Això ho diuen ells, els que en viuen d'alguna d'aquelles «forces polítiques» i de fer carrera sota el seu aixopluc. Després, i de retruc, ja sigui citant-los o per pur contagi, ho diuen també alguns periodistes. Però els homes i les dones del carrer, la gent sense necessitat d'aparentar ni afany de situar-se, d'un partit (encara) no en diuen una força política, de la mateixa manera que d'una comissaria no en diuen «seu policial» ni de deixar un càrrec no en diuen «fer un pas al costat». O, si més no, així havia estat fins ara. Perquè la ruqueria s'encomana com la grip i ja es comencen a observar alguns casos entre la població que fan pensar que aquell llenguatge pretensions i amanerat s'ha escapat de l'àmbit on va ser creat, igual com un virus sortit d'un laboratori, i ben aviat pot acabar afectant tothom. Me'n vaig adonar llegint l'altre dia el diari.

Parlava de la propera inauguració d'un museu que per les seves característiques i el seu cost ha provocat una certa controvèrsia. I a propòsit d'una visita que es va organitzar perquè els ciutadans poguessin veure com estava quedant i dir-hi la seva, el reportatge recollia mitja dotzena d'opinions. S'hi reflectien crítiques i lloances, però l'opinió que em va cridar més l'atenció va ser la d'aquell home del carrer que va declarar talment com si fos un polític: «És un projecte engrescador». Un projecte engrescador! Era el primer cop a la meua vida que sentia aquella expressió per boca d'algú que ni té un càrrec ni crec que el pretengui, ni se li advertien tampoc ganes de figurar. Un veí normal, una persona com nosaltres. A partir d'aquí, i de la mateixa manera que qualsevol et parla d'empatitzar, d'interactuar o de socialitzar, pot ser que se us casi una cosina i us digui que està molt il·lusionada perquè per a ella i el seu xicot és un projecte engrescador. I què li direu? Doncs fer veure que ho trobeu normal. Tan normal com si un dia es separa i diu que ho ha fet perquè l'altre va traspasar totes les línies vermelles. La ruqueria del llenguatge idiota s'estén a marxés forçades i contra aquest virus no hi ha vacuna que valgui.

En record d'Ignasi Torras

El 17 de març va morir el company Ignasi Torras Garcia. Nascut a Manresa el 17 de setembre de 1943. Va estudiar a La Salle, piano al Conservatori de Música de Manresa i orgue al Professional de Terrassa. Pèrit mercantil i llicenciat en Dret, va ser secretari de la Cambra de la Propietat. El 1991 va ser guardonat amb la Medalla de la Ciutat. Membre de les Tertúlies de la Cuina, com a periodista va col·laborar a Radio Club Manresa, *Gazeta de Manresa*, *Regió7* i **El Pou de la gallina**, on el novembre de 1995 va responsabilitzar-se de la secció *Imatges de la Dictadura*, després *Crònica Social*, fins al maig del 2015, amb l'article *El mercat a la plaça Major*. Amant de la Cultura, hi havia escrit cròniques com *El Centenari del naixement de Pompeu Fabra* o *l'Homenatge a Josep Mestres Cabanes*. D'altres estan relacionats amb les tradicions. El 8 de novembre de 1990 va presentar el llibre de Marc Torras, *Manresa, festes i tradicions*, on descriu les Enramades i les festes de la processó del Corpus, amb les banderes vermelles dels Tremendos i la blava dels Favets; recorda els dimecres de Cendra, els diumenges de Rams o la Setmana Santa; i s'emociona amb l'estrena de la pubilla del Pla de Bages i la trobada de gegants, sota l'organització del Gremi de Sant Lluç, l'any 1951. Al **Pou**, Manresa va ser un referent dels seus escrits: *Cambra de Comerç i Indústria*, *Celebració dels 100 anys de la Caixa d'Estalvis de Manresa*, *Germanetes dels Avis*, *150 anys a Manresa*, *Buguñà, l'home del carro i el burret*; *la gran nevada de Nadal de 1962*, *El foc a l'Auxiliar Tèxtil Manresana*; *Inauguració del Club Tennis Manresa*, *Partida d'escacs vivent per la Llum 1968*; *Els reis de 1963*, *Festa Major de 1969*; *Manresa ciutat pubilla de la sardana*, *La sardana a Manresa*; *La font del passeig Pere III*, *El teatre Conservatori* o *El Pont Vell*.

Apassionat de la Música, va ser organista de l'Orfeó Manresà de 1964 a 1973 i mestre de la Capella de Música de la Seu del 1966 fins el 1997. Membre de diverses juntes de Jovenuts musicals. Al **Pou** hi va escriure articles com *Concerts de l'Ajuntament* i *Jovenuts musicals*, *La banda de Música de la VI Flota dels EUA a Manresa*, *Els amics del cant gregorià*, *Concert a la Seu* o *Un hongarès dirigeix l'Orfeó*.

Marta Jorge

Josep Ramon Mora

Sense humanitat

Fa poc, em vaig retrobar amb una bona amiga. Ens vam conèixer cursant un màster. A banda de la seva extraordinària capacitat de treball i moltes altres virtuts és, per damunt de tot, una supervivent. Coneix bé què es conviure amb el càncer. I, malgrat els pronòstics ombrívols que l'han acompanyat en el temps, com diu ella, fins ara «se n'ha sortit». Vam quedar per anar a dinar i el temps va passar volant. Després de posar-nos al dia, em va dir que em volia donar una bona notícia. Li acabaven d'aturar el tractament que, anys enre, li havien assegurat que l'acompanyaria per sempre més. En cap moment va parlar de curació. I ho vaig entendre. Em va semblar curiós que li haguessin dit que pertany als anomenats «pacients Llätzer», en referència al miracle de la resurrecció de Llätzer que va fer Jesús, segons l'Evangelí. Mentre m'explicava més detalls, em va venir al cap el cas d'un altre pacient oncològic, que vaig preferir no compartir amb ella, però ho faig ara aquí.

Com a estudiant en pràctiques fa més de vint anys, vaig acompanyar una oncòloga a veure els seus malalts. Era de l'equip de cures pal·liatives. Va obrir una porta per parlar amb un dels pacients terminals que estava pedalejant en una bicicleta estàtica. Era una sala amb una mica de material que alguns malalts amb problemes de mobilitat feien servir per evitar quedar enllitats. Mentre aquell home insistia a pedalar amb l'escassa energia que li havia deixat un càncer terminal, aquella dona mancada d'escrúpols va dir-li: «No segueixis, no val la pena, això s'ha acabat». Amb la mirada perduda, l'home va continuar pedalant com si no hagués sentit res. Durant la resta del matí no vaig obrir boca. Només volia tornar a casa. No entenia com algú amb una feina com la seva, que havia aconseguit la llicència per la qual jo lluitava, havia fet el pitjor que es pot fer: arrabassar l'esperança a algú que s'hi aferra perquè el dolor físic i psíquic el consumeixen i ja no li queda res més. En un món cada cop més allunyat del que és essencial, només puc convidar tothom a la pràctica de l'exercici conscient de treballar una mica més l'empatia. Sense cap cost, és senzill mantenir la il·lusió d'una persona que, no només s'ho mereix, sinó que potser la necessita més que mai.

Cuidar-se, cuidar-nos

L'economia convencional s'ha centrat històricament en el que té una traducció productiva i ha deixat al marge activitats indispensables. Són els treballs relacionats amb la cura de les persones. Les relacions de dependència amb l'economia de mercat han estat sistemàticament ignorades tant per la teoria econòmica com per les polítiques econòmiques aplicades al llarg de la història. El treball de les cures és fonamental, tant per a les persones i les famílies com per a l'economia. El concepte engloba la cura dels infants, de les persones grans i de les persones amb malalties físiques o mentals o amb algun tipus de discapacitat, i també el conjunt de les tasques domèstiques. Si ningú no invertís temps, recursos i esforços en aquests tipus d'activitats, els centres de treball, l'economia i la societat sencera col·lapsarien. L'informe publicat per l'OIT, *El treball de cures i els treballadors de la cura per a un futur amb treball decent*, adverteix que si no s'aborden els déficits en la prestació de cures i en la qualitat, es generarà una crisi de la cura global insostenible i augmentaran les desigualtats de gènere al món laboral.

La incorporació massiva de les dones al mercat de treball ha generat canvis profunds a les estructures familiars i provoca que el model tradicional home sostenidor/dona cuidadora sigui cada vegada més insostenible. Moltes famílies viuen amb angoixa l'experiència del col·lapse de la seva capacitat de cuidar les persones dependents, en un marc de polítiques públiques caracteritzat pel raquitisme de les prestacions i per la progressiva mercantilització. A la nostra ciutat existeix un déficit de gairebé 400 places de residència per a gent gran, sense que aquesta mancança estratègica figuri en les prioritats dels partits amb possibilitats de governar, com denuncia la Plataforma en Defensa de les Pensions Públiques i el Drets de la Gent Gran. La situació pot empitjorar si no es prenen mesures, a causa de l'envelliment. Els governs han de construir una economia més humana i feminista, que valori allò que realment importa. Cal invertir més recursos públics per construir sistemes integrals d'atenció i cures a les persones. Reconèixer el valor d'aquests treballs, reduir el nombre d'hores no remunerades que cal dedicar-hi, redistribuir el treball no remunerat dins de les famílies, millorar l'oferta d'equipaments públics de qualitat com a suport a les famílies i millorar les condicions de treball dels professionals hauria de ser una prioritat.

Siempre que te pregunto,
que cuándo, cómo y dónde,
tú siempre me respondes;
quizás, quizás, quizás.

Segona sessió del *Canta Gran*, 2023, al teatre Kursaal, amb el Taller de Barris de Manresa: Balconada, La Font, Vic-Remei, Ctra. de Santpedor, Pl. Catalunya, Valldaura, el Xup, Escodines, Mion, Cots, Guix i Pujada Roja (Foto: Francesc Rubí)

El cant coral també necessita relleu

A Manresa i el seu entorn hi ha una bona colla de formacions diverses i amb un repertori ampli. Hi ha cantaires joves, amb una formació musical sòlida, i també gent d'altres edats, amb ganes de passar-ho bé, socialitzar-se i desconnectar dels problemes del dia a dia.

Alba Pararols

Fotos: Francesc Rubí i arxius particulars

E

l món del cant coral ha tingut un recorregut molt important al llarg del temps. Actualment hi ha

més de 700 entitats i federacions que es troben agrupades a l'associació Moviment Coral Català, creada l'any 1995. La música ha format, forma i formarà part de la vida de les persones perquè les cançons actuen com a fil conductor en diferents moments i situacions. A més, cantar ho pot fer tothom i no necessàriament ha de ser a nivell professional, sinó que es pot ser de qualsevol grup simplement per passar una estona

divertida, per gaudir de la música o fins i tot per aprendre paraules i estils nous.

Rosa M. Ortega: «Una coral és molt més que cantar un repertori de cançons, és un grup de persones que es troba cada setmana i fa de la música una eina per millorar el seu benestar emocional»

El refrany *Qui canta els seus mals espanta* està molt ben representat en el món de les corals perquè «la música

actua com a teràpia i serveix com a *mindfulness*», tal i com exposa Rosa M. Ortega, regidora d'Infància, Joventut i Persones Grans de l'Ajuntament de Manresa, alhora que professora de música i directora de corals. Ortega afegeix que l'art «és una gran eina per trobar-nos, compartir moments i establir llaços d'afecte».

El cant coral és un àmbit que molta gent atribueix a la gent gran, però en realitat no és així perquè hi ha formacions amb cantaires d'edats inferiors, si bé és veritat que, en el cas del jovent, la participació és menor, fet que no és exclusiu del món coral, sinó extensiu a tot l'àmbit associatiu.

Quatre-cents anys de cant i música

Els inicis de la Capella de Música de la Seu es remunten a l'agost de 1611. Així ho acredita l'historiador Joaquim Sarret i Arbós. Una fet clau a remarcar dins aquesta formació va ser la incorporació de veus femenines, l'any 1959, arran del Concili Vaticà II. La seva presidenta actual, Carme Alarcón, explica que la Capella és la «degana de totes les corals i l'única capella de música del país que continua fent la mateixa tasca per la qual va ser creada». Aquesta activitat ha estat sempre solemnitzar les celebracions eucarístiques més importants durant l'any a la Seu i en altres esglésies de la ciutat a través de la polifonia litúrgica. Alarcón destaca, com una de les actuacions amb més reclam, la missa de la Festa Major.

A part, també actuen en altres festivitats importants del calendari: Festa de la Llum, Setmana Santa, Tots Sants i les festes nadalenques. Eventualment també actuen en casaments i funerals. Per formar part de la Capella cal tenir un mínim de coneixements de solfeig, tot i que el més important és la bona pre-

disposició, veu i ganes d'aprendre. No hi ha un perfil definit, però es demana tenir sensibilitat per a la música litúrgica. Alarcón reconeix que «ens caldrien més cantaires, però falta gent a totes les entitats, perquè a la societat d'avui dia hi ha una manca de compromís en general, ja que hi ha un ventall d'activitats molt ampli que abans no existia».

Una institució centenària

Des del seu inici, l'octubre de 1901, l'Orfeó Manresà ha mantingut l'activitat de manera ininterrompuda. Durant la pandèmia van fer assajos i enregistraments telemàtics, que posteriorment van compartir a través de les xarxes socials. Disposen d'un reporti ampli, que comprèn la música de totes les èpoques: Renaixement, Classicisme, Barroc i música contemporània.

L'any 2001, amb motiu del centenari, van estrenar l'espectacle *Retaule de la Llum*, sota la direcció de Lluís Arguijo. El text era de Joan Barbé, les composicions musicals de Manel Camp i l'escenografia d'Àngels Freixanet. Aquest últim any han estrenat *Ignasi, el viatge*, un concert espectacle preparat especi-

alment per a l'any ignasià. Dirigit per Xavier Pagès, amb l'acompanyament del conjunt La Caravaggia, consistia en un viatge musical a través del temps, des del segle XVI fins a l'actualitat. Entre altres peces de la història de la música clàssica, han interpretat la *Novena Simfonia* de Beethoven, el *Rèquiem* de Mozart, les *Passions segons Sant Joan i Sant Mateu* de Bach. A banda d'aquestes actuacions, n'hi ha d'altres d'habituals, com el pregó de la Festa Major, el Concert de Nadal i col·laboracions amb altres cors o orquestres del país. Ara mateix estan assajant *Carmina Burana* de Carl Orff, que es podrà veure aquest maig al teatre Kursaal. Actuaran acompanyats de l'Orquestra Simfònica del Vallès, el Cor de Cambra de la Diputació de Girona i el Cor Ciutat de Tarragona. També estan preparant, per a més endavant, *El Magnificat* de Vivaldi, que interpretaran amb l'Orquestra del Conservatori. Sobre aquesta col·laboració, Montserrat Corrons, presidenta actual de l'Orfeó, destaca que «per a nosaltres és important donar-nos a conèixer a nous públics i entre la gent més jove; és per això que tenim ganes de compartir projectes

Els membres de la Capella de Música de la Seu a Montserrat, durant la missa de les confraries (maig 2019). Arxiu Particular

amb el Conservatori o les escoles de música de la ciutat, per tal que siguin conscients que l'Orfeó existeix i que és una opció de futur si mai tenen ganes de venir-hi a cantar, ja que no tots els estudiants de música n'acabaran sent professionals, però sí que en voldran seguir gaudint».

Per inscriure's a l'Orfeó el que cal és tenir una bona veu i una bona oïda, i per anar bé és bo tenir uns coneixements bàsics de llenguatge musical. Segons l'agilitat de lectura dels cantaires es pot avançar amb més o menys fluïdesa, tot i que, tal com apunta Corrons, «cal tenir en compte que actualment hi ha molts recursos, tant a la xarxa com al propi web de l'Orfeó que ajuden a l'hora d'estudiar; com per exemple, midis o enregistraments amb cada veu destacada per sobre de les altres». També remarca que a l'Orfeó ofereixen classes individuals de cant per a tots aquells cantaires que vulguin millorar el nivell i així avançar més uniformement amb la resta del cor.

Actualment l'Orfeó Manresà està format per persones de 19 a més de 70

anys. Amb tot, la mitjana d'edat tendeix a ser força alta i amb un predomini important de les veus femenines. Corrons explica que «el fet no és exclusiu de l'Orfeó Manresà, sinó que la tendència actual en la majoria de cors amateurs és aquesta. La gent jove té moltes possibilitats i la feina, els estudis, o la conciliació familiar no els permet tenir un compromís continuat, que és el que un cor necessita. A part, la majoria de joves que disposen d'una bona formació musical tendeixen a integrar-se en cors professionals o semi professionals que responen més a les seves expectatives». Quant al futur del cant coral, exposa que no és fàcil fer cap previsió perquè «la societat evoluciona cada vegada més de pressa i de manera més individualitzada. Tot i així no podem perdre l'esperança, de manera que allò que hem de fer és anar-nos adaptant als nous temps creant espectacles diferents dels que estàvem acostumats, afegint-hi moviment i coreografies per tal de sortir del concert estàtic d'una peça després de l'altra. Això, però, no exclou que si es fa alguna obra simfonicocoral la posició sigui la del concert de tota la vida».

Una coral de muntanya

El Centre Excursionista de la Comarca del Bages (CECB) es va fundar l'any 1905 i la tradició coral és un fet indissoluble de la pròpia cultura excursionista. El 1956 es va formar un grup coral juntament amb un conjunt d'harmòniques. Al si de l'entitat, les corals s'aniran formant i desfent fins que l'any 1977 el grup coral s'estabilitza i es crea la coral Eswèrtia, sota la direcció d'Imma Serra i Joan Maria Bozzo. El nom correspon a una petita flor d'alta muntanya. A l'inici, la formació va participar en la festa anual de Cançó de Muntanya, la tradicional Missa del Gall a Joncadella i el concert de Reis de l'Associació de Veïns de la Sagrada Família. Més endavant van fer l'enregistrament del disc *Danses del Bages*, amb la cantada del ballet de l'Esbart Manresà *Nit de Sant Joan*, de Josep Padró i Manel Camp. També van participar, juntament amb altres grups corals, en la interpretació de *Glòria* de Vivaldi i *Carmina Burana*, i en diversos intercanvis internacionals a França i Itàlia. Més recentment la coral ha participat durant 10 anys en l'espectacle del *Misteri de la Llum*. No tenen un

Estrena de l'espectacle *Ignasi, el viatge* de l'Orfeó Manresà al teatre Conservatori (29 de maig de 2022). Autor: Joan Calmet Piqué

Concert de la coral Eswèrtia a l'A.V. Sagrada Família (30 desembre 2022). Arxiu Particular

Els cantaires del cor Harmonia al Casal de la Gent Gran de Manresa (9 de març 2023). Arxiu Particular

calendari fix, però acostumen a preparar un parell de concerts per les festes nadalenques i dos més per la primavera i el juny, tot procurant compartir-los amb d'altres cors.

Per ingressar a la coral no es demana saber música, però si se sap solfeig és

preferible. El perfil d'edat és alt, perquè encara hi ha alguns cantaires del grup inicial i perquè «com a la majoria de corals amateurs, el que fa falta és un compromís regular que a vegades la gent jove no pot portar», destaca Melcior Serra, president del CECB, que afegeix que el repertori «és vari-

at, sense oblidar els nostres orígens de muntanya i tradició». Val a dir que també han anat incorporant al repertori adaptacions de cançons catalanes i internacionals actuals. Serra opina que el futur del cant coral «és incert, malgrat que sempre hi haurà col·lectius amb ganes de cantar».

La coral Czarda al Mas de Sant Joan (23 de gener de 2023). Arxiu Particular

Les set corals del Conservatori

El desembre de 1932, després d'un llarg períple, es va municipalitzar el Conservatori de Música, es va aprovar el reglament, es va escollir el director i es van convocar les places de professorat. Un altre any clau va ser el setembre de 2002, quan el centre va reinstal·lar-se a l'antiga Fàbrica Balcells. L'oferta formativa del Conservatori consta de set corals. Cor Infantil, dirigit per Francesc Vallès. Està format per nens i nenes de nivell elemental, entre els 7 i 11 anys. Aquest curs 2022-2023 s'ha tornat a fer després de 3-4 anys d'inactivitat. Cor Juvenil, dirigit també per Francesc Vallès. En aquest cor hi ha dos subgrups: Cantabile, un cor de veus blanques format per noies i nois entre 12 i 15 anys, i Sons, amb alumnes que tenen entre 15 i 19 anys. Cor de Cambra, dirigit per Jordi Noguera; és un grup format amb veus mixtes de nois i noies de tercer, quart i cinquè del grau professional d'escola avançada. Dos grups vocals moderns: Belts i Sunset, dirigits Joan-Pau Chaves. La franja d'edat dels seus membres va dels 15 als 18 anys. Són grups mixtos, que segueixen l'itinerari de música moderna. El cor d'adults, dirigit per Jordi Noguera, fa dotze anys que funciona i és compost per cantaires de diferents edats.

Carme Botifoll, directora del Conservatori de Música, explica que també s'ofereix una activitat d'iniciació a la música adreçada a les escoles bressol. Es duu a terme un cop l'any, abans de Setmana Santa, i consisteix a mostrar els instruments a partir de contes musicals.

Un cor atípic

La coral Harmonia no és una formació típica amb una junta directiva i estatuts. Es va fundar el 1985, arran d'una activitat vinculada al Casal de la Gent Gran del carrer de Circumvallació, l'actual Casal Cívic El Castell. Des de llavors no hi ha hagut cap període d'inactivitat, tret dels mesos en què va esclatar la pandèmia. Per formar-ne part no cal saber llegir música i la major part dels cantaires no ha estudiat música i aprèn d'oïda. De tota manera, fan els assajos amb partitura. D'aquesta manera, tal com destaca la directora, Montserrat Perramon, «amb el temps saben interpretar, per exemple, si les notes són més llargues o més curtes, si són més greus o més agudes, la coordinació amb altres veus...». L'edat dels cantaires oscil·la entre els 65 i els 85 anys. Normalment fan un parell de concerts de Nadal i dos o tres més la resta de l'any, amb diferents formats: ells sols, en companyia d'algun altre

grup o en la trobada del *Canta Gran*. El repertori és una mica variat: cançons populars i tradicionals de diferents indrets, i sobretot sardanes. Actuen bàsicament en altres casals de gent gran i en residències i centres de dia. Perramon destaca, com a experiència especial dins la seva trajectòria, l'enregistrament d'una cançó per al CD *Veus Grans*, en què també van prendre-hi part 58 corals de casals de gent gran de la Generalitat de Catalunya.

Una coral de Sant Joan

La coral Czarda es va crear el 1987 a Sant Joan de Vilatorrada, uns mesos després de la inauguració de l'Escola de Música Municipal. La iniciativa va sorgir del compositor Agustí Charles, que era el director i impulsor de l'escola, i d'un grup de famílies. El creixement de la coral en nombre de cantaires, qualitat i activitat va produir-se durant els anys 1988 i 1998, amb Alícia Prieto com a directora. Des de llavors i fins abans de la pandèmia van ser sis les persones que els van dirigir. La covid-19 va comportar una paràlisi de la coral, que ha estat reactivada aquest gener amb Joan M. Bozzo com a nou director i la incorporació de noves veus. Tenen la previsió de fer, com a mínim, dues actuacions l'any: per la Festa Ma-

La coral l'Albada representant el poema del Pessebre al teatre El Catalunya d'Avinyó (11 de desembre de 2022). Autora: Rosa M. Camprubí

jor i Cap d'any, però estan disposats a fer-ne més. Per formar-ne part sempre és bo tenir coneixements musicals per poder avançar més ràpidament, però no és un requisit imprescindible. Tenir una bona oïda i predisposició és suficient. La majoria de cantaires estan jubilats i tenen nocions musicals i d'algun instrument. Fan música popular i actual, romàntica i clàssica. Abans també havien cantat música medieval i del Barroc. Conxita Tarrés, una de les fundadores i cantaire en actiu, exposa que «no estem limitats a un tipus de música en concret. Va per cursos i directors». Algunes de les actuacions importants que han realitzat al llarg d'aquests anys han estat la participació a la Roda Coral entre els anys 2000 i 2018, i al concert pel 5è aniversari de la consagració de la Sagrada Família de Barcelona, el novembre de 2015.

Per a Tarrés, és difícil dir quin futur tindrà el món del cant coral perquè «el que avui és blanc demà pot ser negre. El que si és cert és que la mitjana d'edat dels actuant cada vegada és més elevada i hi ha corals que tenen seriosos problemes per tenir cantaires de totes les cordes. El món coral sempre ha estat una forma d'expressió i a

l'actualitat hi ha múltiples i molt diferents maneres de poder-se expressar». Respecte dels altres països afegeix que «la música és cabdal per a l'ensenyament i la formació del jovent, però això aquí sempre s'ha deixat una mica de costat i depenent de la bona voluntat de la gent».

Cantar entre caravanes

La coral Albada es va fundar en el si del Caravaning Club del Bages fa gairebé trenta anys. Al començament tots els membres eren socis del club, però actualment és oberta a tothom. Segons el seu director, Ramon Ferrer, per cantar-hi no fa falta saber música: «No més cal una mica de voluntat i ganes de passar-ho bé». En aquests moments els cantaires tenen més de seixanta anys i tant canten cançons de Nadal com havaneres, temes de musicals i cançons tradicionals catalanes.

Tot i això, les actuacions que porten a terme són diferents i la quantitat de concerts varia molt cada any. Ferrer destaca dues actuacions «per la importància i el record que en guardem»: l'agost de 2003, quan van fer un concert de música catalana a Montmeló, al Circuit de Catalunya, en un ral·li inter-

nacional que va comptar amb més de 750 caravanes i 3.000 persones vingudes de tot Europa; i el 2006, quan van actuar a l'església de la Sagrada Família de Barcelona. Ferrer també assenyala que el futur de les corals «és una mica incert i cal que la gent jove s'impliqui més perquè falta jovent».

El món del gòspel

L'escola de música Esclat oferia a principis del 2000 una assignatura que estava relacionada amb el gòspel. Un dels professors del centre, Ramon Escalé, va proposar crear un grup amb aquest estil musical, encara força desconegut al país. En la primera convocatòria s'hi van presentar una quarantena de persones. Al cap d'uns anys, Esclat Gospel Singers es va desvincular de l'escola de música, però en va conservar el nom.

Segons el fundador i director actual del cor, Ramon Escalé, «llegir partitures i música sempre ajuda, però en el nostre cas no és imprescindible. Qualsevol persona que canta sap un mínim de música i afinar i tenir sentit rítmic es desenvolupen amb el temps». El perfil actual dels seus membres és d'una mitjana de 40-60 anys i majoritàriament són homes, tot i que també

Cantada de Nadal al Coro Sant Josep, local de l'entitat Dintre el Bosc (18 de desembre de 2022). Arxiu Particular

hi canta gent jove de 17 anys. La formació va passar per un moment molt bo, entre els anys 2008 i 2010, en què es feia una quarantena d'actuacions per any. Ara només se'n fan entre cinc i deu. Escalé ho atribueix al fet que «el gòspel abans estava de moda i s'escoltava a tot arreu i, en canvi, actualment no hi ha l'interès que hi havia, però tot és cíclic i pot tornar a tenir la repercussió de fa anys».

Durant la seva trajectòria han actuat al Teatre Grec de Montjuïc, al Teatre Nacional de Catalunya, al Kursaal... i el proper 13 d'abril presentaran el muntatge *Gran Concert de Gòspel*, juntament amb el grup Barcelona Gòspel Messengers i altres grups d'Europa. El repertori comprèn cants d'església, música contemporània, americana, africana... Ramon Escalé comenta que «les corals tenen una funció artística i una de social», i afegeix que a l'Esclat Gospel Singers «som com una família, amb l'activitat principal de veure'ns cada dimecres per assajar, cantar i compartir una bona estona». En referència al futur de les corals, destaca que serà «el que nosaltres vulguem que siguin» i remarca que «estem en un dels millors

moments, perquè tenim cantaires molt bons i gent molt ben formada».

Sardanes i cançons

La coral Dintre el Bosc, vinculada a la colla sardanista del mateix nom, neix partir d'un primer taller de tres mesos l'any 2008, el qual va anar repetint-se cada any, fins que el 2014 el grup va decidir fer una parada d'un any. No va ser fins al 2016 quan, amb motiu de la seva participació en l'espectacle *7 textures vives*, representat al Kursaal, van decidir reprendre l'activitat, amb el nom de Dintre el Bosc canta (2018). En el 60è aniversari de l'entitat, la coral va interpretar la cançó *Llença't* de Lax'n'Busto, amb una lletra escrita per a l'ocasió.

La majoria de cantaires són jubilats o pensionistes d'edats compreses entre els 55 i 82 anys. Per cantar-hi només cal tenir ganes de participar-hi, aprendre i gaudir. Canten cançons populars catalanes, havaneres, temes religiosos, boleros... Solen fer unes quatre actuacions cada any, coincidint amb la festa de l'entitat, *Emociona't* i *Canta Gran*. Pere Serra, membre de la junta, no vol ser derrotista pensant en el futur de les corals, tot i que assenyala «que no hi

ha relleu perquè la majoria tenen una mitjana d'edat alta». A part, constata que hi ha manca de veus masculines i conclou dient: «No volem que les nostres veus s'apaguin».

Tots són homes

El març de 2011 es va crear el cor Lupulus Emsembla. Van fundar-lo un grup que es reunia per fer el got i la tertúlia. Interessats també per la música, van decidir provar de cantar amb l'objectiu de treballar el cant coral de qualitat. Tal com afirma Oriol Vila, director del grup, «esbarjo i compromís no han d'estar pas renyits». Divideixen el concert en dues parts. Dediquen la primera a la polifonia sacra, des del segle XVI fins a l'actualitat. En la segona, interpreten música profana i popular. Tant poden cantar alguna peça de Mozart com el Cant de la Senyera. Ja fora de programa, quan s'escau, passen al que ells anomenen el tercer temps. Vila explica que «quan fem un sopar o ens conviden a algun acte on sempre apareix alguna guitarra, alguna flauta, l'acordió i algun instrument de percussió, ens posem a cantar cançons més animades de manera totalment improvisada. Té molt èxit i la gent que ens ha acompanyat

La formació Lúpulus Emsembla a Castelltallat (1 d'octubre de 2016). Arxiu Particular

més d'una vegada ens han demanat que ho féssim més sovint».

Des de la seva formació fins a la pandèmia feien cinc o sis concerts en cicles i festivals de Manresa i altres ciutats de dins i fora de la comarca. A més, també han fet diverses col·laboracions musicals amb Feliu Ventura, Carles Belda, La Caravaggia i Roger Mas, entre d'altres; i també participacions en esdeveniments i actes socioculturals. Van patir un període d'inactivitat per la pandèmia i des de llavors no fan tantes actuacions com abans. «Hem fet algun concert, però no al mateix ritme que temps enrere. Quan vam tornar a repescar els assajos, ens va costar trobar el ritme un altre cop», destaca Vila.

Actualment la coral està formada per una vintena de cantaires, la majoria dels quals amb formació musical i coral prèvia. Assagen a la sala dels Carlins, que també és la seu social. Bàsicament tots tenen un perfil semblant,

en el sentit que són pràcticament tots treballadors en actiu en diferents àrees laborals. Hi ha també estudiants, i ara ja en comencen a tenir algun de jubilat. Les edats estan compreses entre els 25 i els 65 anys. Fins i tot hi ha gent més gran que hi participa quan pot. Oriol Vila explica que «en general som persones amb família i disposem de poc temps de lleure, però el fet de tenir un vespre a la setmana dedicat a cantar amb companys i a passar una bona estona xerrant i rient és una bona vàlvula d'escapament, és com una teràpia de grup». Vila opina que «sempre hi haurà qui voldrà cantar i ajuntar-se amb altra gent amb unes inquietuds semblants. No són moments fàcils per als cors, a causa del ritme de vida que portem, però tampoc crec que els que ens han precedit ho tinguessin més fàcil. Per tant, confio que sempre hi haurà grups de gent amb ganes de cantar junts. A Catalunya hi ha moltes corals històriques, amb moments més bons que altres, però encara hi són».

Per la igualtat i la solidaritat

Incordis és un col·lectiu vinculat a l'Ateneu Popular La Sèquia que agrupa unes 50 persones d'edats molt diverses. Des de l'abril de 2013 es troben per cantar un repertori de cançons que ha estat significatiu en llocs i moments diversos com a expressió de grups que han lluitat contra les desigualtats i en pro de la justícia social. És obert a totes aquelles persones que vulguin compartir l'experiència de viure la música en general i el cant coral en particular com a eina de transformació social, atès que «aquesta és l'essència del cor i el que compartim tots els membres, més enllà dels coneixements i experiència musicals de cadascú», explica Josep M. Vilar, director de la coral.

En aquests deu anys han fet unes 90 actuacions entre concerts, trobades amb altres cors socials, cantades en activitats de l'Ateneu o d'altres ateneus, o en actes reivindicatius de diversos tipus; com per exemple a la Fira Me-

El grup Incordis actuant a la plaça Sant Domènec. Autor: Josep Maria Escursell

diterrània, en l'espectacle juntament amb la Companyia Elèctrica Dharma el febrer de 2016 al teatre Kursaal, o les actuacions a Brussel·les i a Bolonya aquell mateix any.

Vilar considera que el cant coral «a curt i mitjà termini, anirà a més, tant qualitativament com quantitativament per diversos motius: en primer lloc, per la seva adaptabilitat a un món en permanent evolució. El camí fet des dels Cors de Clavé a mitjan segle XIX fins als actuals cors socials, cors de gòspel, de gent gran o amb clara orientació LGTBIQ+ –per posar alguns exemples–, que conviuen amb cors professionals, testimonia aquesta capacitat d'adaptació i de diversificació. En segon lloc, per la democratització de l'aprenentatge de la música –sobretot gràcies a la xarxa d'escoles de música–, que fa que un percentatge creixent de la població tingui coneixements de música i hagi viscut experiències corals que vol projectar a la seva vida adulta. I, per últim,

els programes de TV i les plataformes que ofereixen música vocal en *streaming*, que gaudeixen d'alts índexs d'audiència i esdevenen models socials».

Una coral universitària

La coral USènior va sorgir l'any 2016 arran d'una assignatura de la Fundació Universitària del Bages dins de la Usènior; cursos de formació universitària per a més grans de 55 anys. Va ser promoguda per la cantant de jazz Celeste Alías. La primera actuació van fer-la a la Seu l'any 2017, en què la FUB va ser l'entitat administradora de la Festa de la Llum. L'únic requisit que cal per formar-ne part és ser alumne de la FUB. Quan van començar eren unes 40-45 persones i actualment hi ha 154 sèniors «amb ganes de passar-ho bé i desconectar de les preocupacions tot cantant un repertori de cançons molt variat».

Alguns dels membres del grup també destaquen que «la FUB com a institució ens dona molt suport, la relació

amb els companys és molt important i cantar és com una teràpia perquè ens dona vida». Per la seva part, la directora de la coral, Rosa M. Ortega, afegeix que en un cor «es fa molta pinya perquè és una unió de veus de persones que no competeixen, sinó que comparteixen i cohesionen, i això afecta positivament les relacions humanes». Des dels inicis de la coral, els membres del grup destaquen l'actuació al Centre de Congressos d'Andorra, en la VI Trobada Internacional de Corals de Gent Gran, l'any 2018.

Refilets per la llibertat

La coral Refilets neix en el marc de Música per la Llibertat, que va emergir el novembre de 2017 arran de l'empresonament i l'exili dels polítics independentistes, després del referèndum del Primer d'Octubre. La proposta consisteix a interpretar *El cant dels ocells*, ja sigui amb instruments o cantant, als pobles i ciutats de Catalunya i d'arreu. A Manresa aquesta convocatòria esva

Assaig de la coral USènior (Foto: Francesc Rubí)

Assaig de la coral Refilets (Foto: Francesc Rubí)

fer diàriament a la plaça Major durant gairebé cinc anys, del 2 de novembre de 2017 fins el setembre de 2022, quan la cantada va passar a ser setmanal. En aquest context, l'octubre de 2020 un grup de músics que col·laboren habitualment en aquesta iniciativa es planteja cantar *El cant dels ocells* a quatre veus davant l'ajuntament, i és així com neix la Coral Refilets. Es tracta de cantaires més aviat grans, la majoria dels quals canta o ha cantat en altres corals, i que comparteixen aquest objectiu de denunciar la repressió de manera transversal. Es demana que es tinguin unes nocions bàsiques de solfeig.

Actualment la coral és integrada per 24 cantaires. Cada setmana, els dimarts a les set de la tarda, després d'un assaig d'una hora de durada a l'Espai Òmnium, canten la coneguda peça de Pau Casals a la plaça Major i una altra cançó del seu repertori, format per obres tradicionals i populars, sardanes, nades... També han cantat alguna cançó ucraïnesa amb motiu de la guerra. Des dels seus inicis han participat en les cantades de la Flama del Canigó, la revetlla de Sant Joan, i la Marxa de Torxes, la vigília de la Festa Nacional de Catalunya.

Maria Àngels Serra, la directora de Refilets, remarca que a Manresa «hi ha una gran tradició de cant coral perquè hi ha hagut grups infantils, juvenils i de gent gran, que ara és la que predomina. Una solució seria promoure el cant coral des de les escoles de música per assegurar un bon planter de cantaires».

Un cor de dones

La proposta de crear el Cor de Dones va néixer de la Cultura del Bé Comú, una consultora cooperativa en cultura transformadora i l'entitat que gestiona el teatre Els Carlins amb la finalitat de treballar, a través de la música, la cohesió social d'un grup de persones d'edats i orígens diversos. Per formar-ne part no necessàriament s'han de tenir coneixements musicals ni experiència en cant coral, sinó que és un pretext per crear dinàmiques més enllà del propi cor, reforçar l'autoestima i poder tenir un espai global creatiu. És una activitat que es porta a terme des de les regidori-

es d'Inclusió Social, Joventut, Feminisme i LGTBI i Cultura de l'Ajuntament de Manresa. La responsable del cor és Maria Ribot, dinamitzadora de grups a través de la música i cantant del duet *Jo Jet i Maria Ribot*.

La primera experiència es va fer del setembre al desembre de 2021 a la Casa Flors Sirera, amb unes vint dones inscrites, d'entre trenta i setanta anys, les quals van demanar-ne la continuïtat, que es va concretar entre el febrer i el juny de 2022. Atesa la bona acollida, s'ha tornat a oferir, d'octubre de 2022 a juny de 2023, al Casal de les Escodines.

Les procedències de les cantaires són diverses: hi ha un gruix de dones nascudes a Catalunya i a l'Estat espanyol, però també hi ha dones de Sud-Amèrica (Veneçuela i Xile), Àfrica (Marroc, Senegal) i altres països d'Europa, com Romania.

La dinamitzadora del grup, Maria Ribot, explica que «el cor de dones no té un estil concret. Algunes vegades es trien les cançons perquè ens ajudin a practicar les segones veus, provenen cançons i també incorporem una mica de percussió corporal. A part, gairebé sempre escollim les cançons perquè ens agraden, ens inspiren i/o tenen un missatge que per a nosaltres és important». El cor ha participat en l'acte institucional del 25N, amb motiu del Dia Internacional per a l'eliminació de la violència contra les dones; l'octubre de 2022 als Cinemes Bages Centre dins la programació del Festival Internacional de Cinema Social de Catalunya CLAM, i el novembre a la Plana de l'Om, dins el Fòrum Internacional Multireligiós, en el marc dels actes de Manresa 2022.

Ribot destaca que li agradaria que hi hagués moltes corals perquè «el cant col·lectiu i participatiu és important» i afegeix que en les corals en què no es necessita tenir coneixements musicals «es pot apropar més el cant a la gent des de l'experiència de gaudir de la música i compartir-la».

En relació als diferents programes comunitaris que es porten a terme des de la regidoria de Cultura, la tècnica

Una mica d'història

En el tombant de segle continuava viva a Manresa la tradició dels cors claverians, iniciada el 1853 amb la fundació de l'Aurora, tres anys després que Josep Anselm Clavé fundés la seva primera societat coral a Barcelona. Els dies de la festa major de 1900, va celebrar-se un «Festival de cors catalans». De la nostra ciutat van prendre-hi part el Coro de Sant Josep, la Unió Manresana i el Coro Obrer.

La Societat Coral de Sant Josep havia estat fundada el 1877 i al llarg de la seva existència va tenir com a directors, entre altres, els mestres Cristòfol Ferrer, Salvador Juanola i Francesc Vila, que creà la Coral Mixta i donà un nou impuls a l'entitat. Correspon a la Unió Manresana el mèrit de la iniciativa de dedicar una plaça a Anselm Clavé i l'erecció del monument que la presideix, inaugurat el 1919. El Coro Obrer de Manresa, fundat l'any 1898, sota els auspicis de la Sociedad Fabril Algodonera, va dissoldre's al cap de pocs anys.

El 1925 va crear-se el Cor de l'Ateneu Obrer Manresà i el 1930 va aparèixer un altre cor claverià: el de la Societat Cultural «Penya Joia», amb seu al Cafè Mundial del passeig de Pere III. Finalment el 1947 es constituï el Cor de les Escodines, dins la Federació de Cors de Clavé.

D'altra banda, l'Orfeó Manresà es creà el 1901, amb els mateixos estatuts i reglament que l'Orfeó Català. El 1905 l'escriptor Àngel Guimerà obsequià l'Orfeó amb la lletra d'un himne, que fou musicat pel mestre i fundador Estanislau Casas. Al llarg dels seus cinquanta primers anys d'existència, l'Orfeó comptà amb directors tan valuosos com Manuel Jovés, Joaquim Pecanins, Miquel Blanch i Agustí Coll. L'esclat de la guerra civil comportà la suspensió d'activitats, les quals no van poder ser represes fins al 1948, després d'unes negociacions llargues i laborioses.

(Fragment de *La música coral*, de Josep M. Gasol, dins *Història de la ciutat de Manresa (1900-1950)*, publicada per la Fundació Caixa de Manresa)

Actuació del Cor de Dones als Cinemes Bages Centre, en el marc del Festival CLAM (1 d'octubre de 2022). Arxiu Particular

Emma Oliveras subratlla la necessitat de socialització a través «de les corals o altres activitats esportives o artístiques, ja que és molt important per a les persones novingudes trobar un espai lúdic que actui com a component de cohesió».

Altres corals de l'entorn

La Verbena és una entitat de Sant Joan de Vilatorrada que va néixer el 1918 per iniciativa d'un grup de pagesos i treballadors de la fàbrica tèxtil Borràs, amants de l'art i la cultura. Un any més tard, el 1919, van posar en marxa la coral. També tenen un grup de teatre, l'esbart dansaire i la colla de geganters i grallers. A la coral, dirigida per Rosa M. Ortega, hi canten persones de més de 65 anys i no cal disposar de coneixements musical ni de cap veu especial. Tal com afirma la seva directora, «la coral és oberta a tothom i només posem la condició de tenir ganes de venir, créixer, compartir, aprendre i, sobretot, passar-ho bé i tenir compromís per venir als assajos i fer les actuacions». Tenen un repertori variat i

adequat al seu nivell perquè, tal i com explica Ortega, «si és molt fàcil, no aprens i no t'aporta res, i si és gaire difícil, no hi arribes i això et pot portar a la frustració».

De les actuacions que han fet al llarg de la seva trajectòria destaquen les tradicionals caramelles i la representació de *Cançó d'Amor i de Guerra*, que van interpretar l'any 1993 amb motiu del 75è aniversari de l'entitat i que va comptar amb la col·laboració de la soprano Núria Rial.

Rosa M. Ortega també dirigeix la coral Taral·leiant Albades, de Calders. Es va crear l'abril de 2013 i els cantaires tenen més de 55 anys. De la seva faceta com a directora de cors i professora de música, Ortega afirma que «la música és la meva vida. He tingut una sort immensa de poder fer de la meva passió i vocació, la meva professió» i afegeix que ha conegut perfils diferents que «m'han ajudat a ser millor persona» i esmenta els presos de Lledoners i el cantant d'Obeses, Arnau Tordera.

La coral Escriny és un cor mixt creat l'any 1968 a Santpedor i dirigit per Marc Reguant des de 2009. Els seus membres tenen entre 17 i 75 anys. Reguant també dirigeix des que es va crear l'any 2016 la coral Teies, al mateix municipi. En aquest cas, és un cor femení amb edats entre els 30 i 60 anys. En els dos casos, els cantaires són de Santpedor, però també d'altres indrets del Bages. A Santpedor també hi ha la coral Llar d'Avis de Ca l'Arola, dirigida per Xavier Santamaria. Les corals Les Veus de Castellnou, dirigida per Xavier Ros; d'Aguilar de Segarra, dirigida per Robert Moreno; i Amistat de Cardona són altres grups de cant coral que es poden trobar al Bages.

Cançons de tots els temps

Rosa M. Ortega, regidora d'Infància, Joventut i Persones Grans de l'Ajuntament de Manresa comenta que des del consistori es porta a terme des de l'any 1997 el taller de cant coral *Cançons de tots els temps*. La iniciativa va néixer amb la finalitat de promocionar i ensenyar el cant coral a les persones

grans de la ciutat mitjançant les associacions de veïns, ja que els assajos es porten a terme als diferents barris. Actualment està dirigit pel músic Pep Torras, que va un o dos cops a la setmana als casals o locals veïnals i ofereix un repertori ben variat (valsos, tangos, cançons tradicionals...).

Des del taller es fan diferents projectes musicals, com per exemple la participació en el *Canta Gran*, ideat per l'Auditori de Barcelona per incrementar el paper de les persones grans dins la societat, que es va fer els dies 7 i 8 de març al teatre Kursaal, amb un espectacle que va girar al voltant del món dels boleros. El primer dia hi van actuar deu corals de Manresa i comarca i, el segon, deu associacions de veïns de la ciutat. Rosa M. Ortega, que va participar juntament amb les tres corals que dirigeix: la USèni- or de Manresa, la Taral·leiant Albad- es de Calders i la Verbena de Sant Joan de Vilatorrada, agraeix al teatre Kursaal «la seva disponibilitat perquè s'hi pugui celebrar i per donar-nos l'oportunitat de poder-hi participar, ja que nosaltres sols no podríem viure aquesta experiència perquè no tenim prou nivell» i afegeix que «és una gran iniciativa perquè ho podem compartir amb altres corals».

Durant el confinament causat per la pandèmia va sorgir una iniciativa des de la regidoria de Gent Gran pensada per combatre la soledat no desitjada. Juntament amb el tècnic Enric Roca i el músic Pep Torras es van elaborar dues llistes amb diverses cançons, una

Rosa M. Ortega, directora de corals (Foto: Marc Prat)

en català i l'altra en castellà, amb la finalitat que si algú coneixia una persona que estava sola i era el seu aniversari, el Pep Torras li trucava i li cantava la cançó escollida. Va tenir molt èxit i es va fer durant tot un any. Tal com afirma la regidora Ortega, «l'Ajuntament no és només pressupostos. És molt més que això, com ara cuidar a la gent».

Música intergeneracional

L'any 2012 va començar el projecte *Art k'suma* amb l'objectiu d'apropar la gent gran a la gent jove potenciant l'art a través de diferents disciplines com la dansa, el cinema, l'escultura, la fotografia, el teatre, la pintura i la música.

Un any el Casal de Gent Gran del carrer Circumval·lació, juntament amb els alumnes de l'institut Guillem Catà, van representar el *Nadal al Catà*, que encara es continua organitzant.

L'espectacle *Emociona't* és un muntatge intergeneracional que s'ha fet quatre vegades per Nadal, amb la música com a fil conductor. Rosa M. Ortega destaca que «es treballa la cultura des d'un punt de vista cohesionador, inclusiu i transformador, perquè és un punt de trobada de gent que ve d'àmbits diversos i que, en una situació normal, no es trobaria». Hi intervenen usuaris de la Fundació Ampans, presos de Lledoners i gent nouvinguda, entre d'altres.

Un restaurant de cine al centre de Manresa!

@MiamiGastrobar
Troba més informació al nostre Instagram.

Muralla de Sant Domènec, 1-3, Manresa

938 76 92 16

Menjar _____
Beure _____
Viure! _____

OBERT Els 7 dies de la setmana

Marià Martínez

‘La saleta del Marià’

El Marià Martínez és una d'aquelles persones que no saps mai si està de broma o parla seriosament. A punt d'arribar als cent anys, manté un to còmic i ocurrent amb què aconsegueix posar-se el personal de la residència d'avis Ibada de Navarcles, gestionada per Sant Andreu Salut, a la butxaca. Com a usuari del centre de dia, li permeten, per la seva tossuderia, passar llargues estones en un espai de taquilles, que al centre ja es coneix com 'la saleta del Marià', on guarda tota classe de documents i llibres que devora amb delit. Allà ens rep i ens parla de la seva història, però no sense abans deixar-se afaitar per una treballadora de la residència. «Ara que estic guapo ja podem començar», destaca amb un posat fatxenda, tot cordant-se l'armilla i netejant les ulleres translúcides que deixen entreveure la seva mirada juganera.

El gairebé centenari explica que tota la seva vida ha transcorregut a Barcelona, on va néixer l'any 1923 a l'hospital de Sant Pau, «quan aquest encara estava rodejat de camps». El Marià ha assistit a la transformació d'una ciutat que quan era un nen encara estava sense asfaltar i podia jugar plàcidament pels carrers xutant la pilota. En aquell temps, la família havia d'alimentar quatre germans més, fet que va comportar que s'hagués d'arremangar les mànigues ben aviat i posar-se a treballar com a calderer de ferro. «Sempre arribava a casa amb les mans ben negres, era un treball molt dur», destaca. Més endavant, les seves inquietuds formatives el van dur a cursar la carrera d'enginyer mecànic, «en un temps en què no era habitual tenir estudis superiors», comenta posant èmfasi en l'esforç econòmic familiar perquè obtingués la titulació.

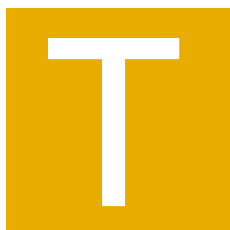
El fet de cursar una carrera li va obrir les portes d'Hispano Suiza, la reconeguda empresa d'automoció catalana que va destacar en la producció d'automòbils de luxe i competició. Allà va tenir una experiència laboral curta, que va encadenar amb l'entrada a la companyia dedicada a la producció de motocicletes Montesa. Finalment, el seu talent com a enginyer el va desenvolupar durant 25 anys en la fabricació d'electrodomèstics per la marca AEG. L'enginyeria va ser un dels motors de la seva vida, així com el voluntarisme dedicat la religió, que el va portar a estar vinculat al llarg de la seva vida a la parròquia de Sant Martí del Clot de Barcelona. De fet, allà és on va conèixer la seva dona, la Matilde, amb qui va tenir tres fills i va compartir la vida fins als seus noranta anys, quan el seu cor d'ella va deixar de bategar.

Amb la mort de la Matilde, va decidir traslladar-se a Navarcles, on resideix una de les seves filles. «La veritat és que em va costar marxar de Barcelona, però, amb el temps, he acabat estimant el paisatge i la gent del poble», confessa. Ara que està a punt d'arribar al segle de vida, reconeix que una de les seves grans il·lusions és celebrar el seu aniversari amb els amics de la residència, «que alguns ja s'han convertit en família». La seva filosofia de vida es basa a saber jugar les cartes que la vida ofereix en cada etapa. «Recentment, vaig caure i ara gairebé no puc caminar, però tinc gent al meu voltant que m'estima i molts llibres encara per llegir», apunta amb els ulls vibrants. L'experiència dels anys li ha ensenyat a trobar una espècie de pau interna que l'acompanya allà on va, un espai personal que es podria traduir en una 'saleta del Marià'.

Ferran Luque Ribas

Des de París

«Gaudim de la cuina de la mantega, ens anem avesant a la pluja dolça, maleïm el metro en hora punta i allarguem les converses en algun dels fabulosos cafès»

Tinc 31 anys, treballo al sector financer, estic casat i tinc una filla. Després d'haver viscut a Bombai i d'haver gaudit de diversos destins al Canadà i a l'Europa Oriental, em va sorgir l'oportunitat d'incorporar-me a l'equip de París. La

unitat on treballo ofereix serveis de banca transaccional corporativa. Ras i curt, es cobreixen les necessitats que tenen les empreses a l'hora de gestionar la seva liquiditat. També comprèn el finançament d'operacions de comerç exterior i l'oferiment de solucions de circulat. Més enllà de la qüestió idiomàtica, la ciutat ha representat un canvi d'hàbits forçós: gaudim de la cuina de la mantega, ens anem avesant a la pluja dolça i fins descrita per Pla, maleïm el metro en hora punta i allarguem les converses en algun dels fabulosos cafès de la capital del Sena.

Al matí boirós, regna el *café crème* (una part de cafè per una part de crema de llet). La crema en qüestió és *Chantilly*: nata i sucre, perfumats amb vainilla malgaixa. No és una opció per a timorats, ni per a tastaolletes. És una beguda barroca i refistolada. Els esperits llicenciosos el demanen en tassa gran per eternitzar, tant com puguin, el plaer viciós. Per contra, el *café noisette* s'imposa havent dinat. Aquesta és una beguda d'esperit menestral, d'anar per feina. Es tracta d'una reacció puritana en contra de les disbauxes bigarrades de l'*Ancien Régime*. Ara bé, gaudeix també d'una certa voluntat consensuada: tolera unes gotetes de llet. En definitiva, una opció girondina: moderació i estalvi. A París, com Roma, és una ciutat propícia la *flânerie*; al passeig sense rumb, a voltes naufragant en alguna llibreria de vell, o entre els parterres i les basses, sàviament disposats d'un jardí francès. Fou precisament en una d'aquestes caminades atzaroses per l'*arrondissement*, a escassos cinc minuts d'on vivim, que em vaig endinsar en el que s'intuïa que podia ser un agradable racó arbrat, poc més que una placeta de barri. L'Square de l'Oiseau-Lunaire s'arremolina en el mateix indret on, ara fa cent anys, hi tingué l'estudi Joan Miró. Segons sembla, el 45 de la Rue Blomet fou lloc de confluèn-

Ferran Luque al parc de Bagatelle (París)

cia de pintors, escriptors i poetes; tots assidus de les jovials trobades que hi organitzava el seu veí: el dibuixant André Masson. Miró, ordenat i d'aires monacals, fruïa secretament en endinsar-se, a través d'un foradot a la paret mitgera, en el taller, bellament desmanyotat, de Masson. M'acomio de la dolça glorieta prometent redescobrir-la amb la meua filla, el dia en què s'encurioseixi pel Carnaval d'Arlequí.

D'entre les hores, la meua dona ens ha guiat fins a la tomba de Chopin, poeta del piano. També ens ha descobert l'església de l'Assumpció, joia neoclàssica i seu de la Mission Catholique. Al seu torn, un bon amic ens advertí de l'existència de la fabulosa Librairie polonaise. Aquest establiment posseeix, encara avui, una atmosfera melancòlica. Segons ens expliquen, la llibreria la van fundar exiliats polonesos, després de la desfeta de la Insurrecció de Novembre contra el règim despòtic imposat pel tsar de Rússia. Durant dècades, la llibreria ha arreplegat bona part de la cultura eslava, per oferir-la, gentilmente, a propis i a curiosos. En definitiva, caminant de tornada a casa, concloem que cada poble posseeix una petita porció d'aquesta ciutat màgica i que tots en compartim la pluja.

Ferran Luque Ribas viu i treballa a París (França)

La captació del diòxid de carboni (CO₂)

Josep M. Macià Roldan, gerent i secretari tècnic del Col·legi d'Enginyers
Graduats i Enginyers Tècnics Industrials a la Catalunya Central

La situació d'emergència climàtica que pateix el nostre planeta obliga a posar tots els esforços a desenvolupar innovacions que serveixin per fer-hi front. Una d'elles es la captació del diòxid de carboni provinent principalment dels diferents processos de combustió.

El diòxid de carboni (CO₂) és un gas d'efecte hivernacle que es troba a l'atmosfera de manera natural. Les activitats humanes, com l'ús de combustibles fòssils i altres processos, fan augmentar de manera significativa la seva concentració a

l'atmosfera i contribueixen a l'escalfament global del planeta. Les anomenades tecnologies CAC (captura, emmagatzematge, transport i usos del CO₂) busquen reduir la quantitat de CO₂ de l'atmosfera capturant-lo i emmagatzemant-lo al subsol i aprofitant-lo d'alguna manera.

Com funciona?

El primer pas per capturar el diòxid de carboni és separar-lo de la resta de gasos resultants de la combustió o el tractament. Actualment existeixen tres sistemes per capturar el diòxid de carboni, que són el de postcombustió, precombustió i oxicombustió. Un cop capturat, el CO₂ es transporta a través de canonades anomenades ceoductes fins al lloc d'emmagatzematge. Després s'injecta en una formació geològica profunda per a l'emmagatzematge permanent. L'emmagatzematge pot fer-se en aqüífers salins profunds, en jaciments de petroli o de gas esgotats o en vies d'esgotament o en capes de carbó profundes.

Quines aplicacions té?

La captura de CO₂ és aplicable a activitats que generin una gran quantitat de CO₂, com ara les plantes d'energia o les grans indústries. Un cop capturat, el CO₂ pot ser utilitzat com a matèria primera per aplicar-lo en sectors com els de tractament d'aigües, la indústria alimentària o l'energètic.

Avantatges i inconvenients

Un estudi multidisciplinari fet l'any 2021 amb la participació del CSIC i la Universitat de Barcelona va estimar que aquesta tecnologia podria reduir les emissions anuals de CO₂ a Espanya en un 21%, fet que implicaria deixar d'emetre a l'atmosfera 69 milions de tones anuals de CO₂. Per contra, cal assenyalar que es tracta d'una tecnologia molt costosa i amb unes necessitats energètiques molt grans.

Experiències

A tot el món ja hi ha més d'una vintena d'instal·lacions de captura de CO₂ que operen comercialment i que capturen prop de 40 milions de tones de diòxid de carboni cada any. A més, hi ha nous projectes en construcció, desenvolupament i estudi. El gener d'aquest any l'empresa xinesa Sinopec va completar un nou projecte a gran escala que preveu reduir les emissions de carboni en un milió de tones cada any, i també hi ha altres projectes a Islàndia, el Japó i els Estats Units. A Espanya, Repsol treballa en la creació de combustibles sintètics a partir de CO₂ capturat.

Anima't a menjar fruita

Marta Jorge

Un mite força estès que no és precisament gaire recent ha fet que la fruita, una font innegable de vitamines i minerals, continuï sent per a molts un aliment que engreixa i del qual no podem abusar. Parlem de la fruita i dels motius pels quals és saludable i recomanable per a tothom. L'etiqueta d'avui va de fruita i toca revisar-ne els ingredients:

INGREDIENTS

Poma (100%)

INFORMACIÓ NUTRICIONAL (per 100ml)

Valor energètic	1538 kJ (363 kcal)
Greixos	<0,5 g
dels quals saturats	<0,1 g
Carbohidrats	83 g
dels quals sucres	65 g
Fibra alimentària	12 g
Proteïnes	1,1 g
Sal	0,01 g

No hi ha dubte que avui parlem de la poma, que és l'ingredient únic del paquet que analitzarem. Per tant, no és una etiqueta complicada. Si a l'etiqueta diu poma i només hi ha poma, és fruita i, per tant, d'entrada estem davant d'un bon producte. Concretament, estem davant de l'etiqueta d'un paquet de 20 grams de poma deshidratada. A banda de poma, avui dia podem trobar mango, pinya, maduixes i d'altres fruites envasades i deshidratades amb relativa facilitat a diversos supermercats.

L'Organització Mundial de la Salut recomana consumir fruita perquè aporta molts beneficis, com ara reforçar la nostra salut intestinal, el sistema

immunitari i molts d'altres, per la presència d'antioxidants, fibra, vitamines i minerals. És veritat que, com passa amb altres aliments, les nostres necessitats energètiques no són universals; factors com l'edat, activitat física o certs trastorns metabòlics poden influir en la quantitat de fruita que hem d'ingerir diàriament. El que s'ha comprovat és que, en general, acostumem a menjar menys fruita de la necessària. Malauradament, en molts casos perquè substituïm la fruita per menjar ultraprocesat.

A l'hora de menjar fruita és millor menjar-se-la sencera i evitar substituir-la pel seu suc. El motiu essencial és que un cop espremuda la fruita, es generen sucres lliures que tenen un impacte més negatiu en la nostra salut

RECORDA

La fruita és necessària i ens hem d'animar a menjar-ne a diari gràcies als seus beneficis per a la nostra salut. El més important és com ens la mengem. Sempre que sigui possible, ho farem a queixalades, mastegant-la bé aprofitant l'efecte saciant que ens aporta. Evitem tant com puguem els sucres, per l'impacte negatiu sobre els nivells de sucre en sang que suposa beure la fruita triturada o líquida. Finalment, podem menjar la fruita deshidratada, tenint en compte els desavantatges respecte de menjar-nos la peça de fruita sencera: no quedarem tan tips, no ens hidratarem i la quantitat de calories que ens aportarà serà molt superior.

que si la prenem sencera. I què passa amb la fruita seca? D'entrada cal dir que és fruita, que a més no porta sucres afegits i que la trobem trossejada i no triturada. Per tant, no podem pas dir que no sigui saludable. Ara bé, un cop eliminada l'aigua que conté, la fruita deshidratada atipa més poc. Això vol dir que els sucres que la fruita conté de forma natural estan molt més concentrats i és fàcil que si, de cop i volta, ens en mengem un paquetet de 20 grams estiguem ingerint una quantitat d'energia molt més elevada sense quedar tips i, a banda d'això, tampoc no ens haurem hidratat. El paquet de 20 g de poma deshidratada que analitzem avui té aproximadament una aportació calòrica equivalent a 150 g d'una poma golden sencera.

porquetprat
RÈTOLS

• PANCARTES PUBLICITÀRIES • VINILS ADHESIUS • IMPRESSIÓ GRAN FORMAT • RETOLACIÓ VEHICLES

Jorbetes 40-42 • 08241 Manresa • T 93 876 84 58 • retols@porquetprat.cat

CENTRE DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA MONTSERRAT

SLC Manresa – SCC Bages · Passeig de Pere III, 68
Tel. 93 872 17 07 · manresa@cpnl.cat
www.facebook.com/SLCdeManresa

Concurs de videotutorials de jocs de taula

En el marc del programa Totjoc, el Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL) organitza el concurs JOCen10, que pretén promoure la creació de tutorials sobre jocs de taula en català i donar a conèixer l'oferta de jocs i joguines en català entre la ciutadania.

El concurs s'adreça principalment a un públic jove (a partir de 18 anys) interessat en els jocs de taula i en la difusió de continguts de llengua a partir de les xarxes socials. Els participants han de crear videotutorials en català d'una durada màxima de 10 minuts sobre un dels jocs de taula de les empreses col·laboradores del programa i que estiguin al catàleg de jocs del web cpnl.cat/jocs. El període de participació és del 30 de març al 27 d'abril.

Les bases del concurs es poden consultar al

web del CPNL (www.cpnl.cat) i els premis d'enguany són els següents:

1r premi (valorat pel jurat): iPad, val d'Abacus de 50 € i un lot de jocs en català

2n premi (valorat pel jurat): subscripció anual a Filmin.cat, val d'Abacus de 50 € i lot de jocs en català

3r premi (valorat pel públic): val d'Abacus de 50 € i lot de jocs en català

El jurat del concurs està format per diferents especialistes del món del joc com Eloi Castells, especialista en jocs de taula d'Abacus; Eugeni Castaño, creador de jocs de taula; Oriol Comas i Coma, expert en jocs; Marta López, presidenta de l'Associació Catalana de Jocs de Taula; Carla Rubio, guanyadora del primer premi de l'edició 2021 (Casella d'Eixida) i Joan Pol, tècnic d'imatge i edicions del CPNL.

LABORATORI
D'ANÀLISI
CLÍNICA
ANTONI
NOGUERAS

Mossen Jacint Verdaguer, 40
Tel. 93 873 34 47 - Manresa

EL POU
DE LA
GALLINA
Revista manresana
d'informació i opinió

Per Sant Jordi, us esperem al Passeig

Diumenge, 23 d'abril, serem al primer tram del Passeig. Hi trobareu l'exemplar de maig, commemoratiu dels 36 anys de la publicació, les cobertes per enquadernar les revistes del 2022 i les tasses del Pou.

Per escollir les persones mereixedores dels premis Oleguer Bisbal d'enguany, podeu fer-nos arribar el vostre vot a la parada del Pou, entrant al nostre web (elpou.cat) o deixant-lo a la redacció de la revista, abans del 28 d'abril.

La Roca d'Artés

Josep M. Mata-Perelló / Josep Girabal Guitart
(Geoparc Mundial UNESCO de la Catalunya Central)

A

rtés va néixer com tantes altres poblacions al cim d'una muntanya. La seva topografia tenia un gran avantatge, el vessant nord era inaccessible gràcies a una vistosa cinglera al peu de la qual passa la riera de Malrubí. Aquest espadat vermell

té nom propi; sempre se n'ha dit la Roca. Vista de prop podem observar els materials que la formen, unes roques sedimentàries de color roig intens conegudes geològicament com a Formació Artés. També ens adonarem que la riera continua el procés que va formar la Roca fa milers d'anys: en les rierades els materials que arrossega van excavant la base del cingle i aquesta erosió forma petites balmes que s'acaben esfondrant. El runam caigut és arrossegat riera avall i el procés continua. En altres sectors la riera s'ha apartat del cingle i el procés s'ha aturat, però el cingle es manté. A finals de l'Eocè i principis de l'Oligocè, la Catalunya Central formava part d'una gran plana endorreica (sense sortida al mar) que arribava fins a Navarra. Els rius i rieres que baixaven de les muntanyes que limitaven la conca inundaven la plana en les seves revingudes i la cobrien de capes primes de sorra i argila. Aquests sediments s'assecaven sota el sol tropical i el ferro que contenien s'oxidava en contacte amb l'aire, d'aquí ve el color vermell que ara, transformats en gresos i margues, encara conserven. La Roca és un tall geològic immillorable, on podem observar aquesta història de fa milions d'anys.

La Roca té en els seus dos extrems elements d'interès històric i geològic: la font del Molí i el pou de Glaç de Cal Quin-

gles. La font és a pocs metres de l'antic Molí de Ferreres i està construïda amb blocs de pedra ben escairats i ornamentada amb una imatge de la Mare de Déu de Montserrat feta amb rajoles. L'existència d'una falla mig amagada per l'edifici de la font ha facilitat un camí de sortida a l'aigua freàtica i al costat hi ha un vistós plec molt marcat i de gran utilitat didàctica, fruit dels darrers moviments de la formació del Pirineu. El pou de glaç és a l'extrem oposat del cingle, a tocar la carretera de Prats, i es va redescobrir i netejar l'any 2015. És de forma cilíndrica i amb un sostre en forma de cúpula. Les mides interiors aproximades són uns 7 metres d'alt, sense comptar la cúpula, i uns 5 metres de diàmetre. Està perfectament conservat i només faltaria condicionar l'entorn i instal·lar-hi algun plafó informatiu. Com la majoria dels de la Catalunya Central, devia estar actiu fins al segle XIX coincidint amb l'acabament de l'anomenada Petita Edat del Gel i l'inici de la fabricació de gel artificial. El roig intens de la Roca, la vegetació que l'envolta i el campanar vell al cim configuren una de les millors vistes d'Artés.

Nom del paratge: La Roca. **Situació:** Vessant nord del turó on va néixer la vila d'Artés. Ens podem acostar a la base del cingle baixant pel camí que passa per la casa de les Ferreres i pel Molí. **Procedència del nom:** Nom genèric que per als primitius habitants d'Artés va esdevenir topònim. **Situació geològica:** Forma part de la Depressió Geològica de l'Ebre. **Importància geològica:** És un bon exemple de cingle actiu i un tall geològic perfecte dels materials de la Formació Artés. La font del Molí i el pou de glaç de Cal Quingles hi afegeixen interès. **Materials geològics:** Gresos i margues de color roig intens, d'origen continental. **Edat de la formació:** Els sediments que van originar les roques d'aquest indret s'hi van dipositar entre finals de l'Eocè i principis de l'Oligocè, fa uns 34 Ma. **Curiositats:** L'indret guarda records tristos, ja que de tant en tant algun artesenc s'hi llevava la vida.

L'origen dels problemes ambientals

Ignasi Cebrian

l medi ambient no té cap problema, els que tenim i produïm els problemes ambientals sobre els entorns naturals i no tan naturals som els éssers humans. La natura seguirà endavant sense la nostra col·laboració, malgrat que

nosaltres també en som de natura. És clar que els humans som l'origen de totes les alteracions sobre els sistemes naturals. A més, el mal tracte que ens fem els humans entre nosaltres, per raons de comoditat, supervivència o egoisme, finalitza gairebé directament amb un mal tracte a la natura. Però, bàsicament, com fem malbé la natura? La recepta és senzilla, només tres ingredients: contaminar-la, explotar-la o ocupar-la. Així de senzill. Els resultat: menys biodiversitat, mal funcionament dels ecosistemes i... problemes ambientals per resoldre.

El primer ingredient és el de la contaminació. Contaminem quan fabriquem qualsevol tipus de producte de consum. Quan les empreses fabriquen de manera competitiva amb l'única finalitat d'obtenir un benefici que només repercuteix en uns pocs és quan es produeixen els impactes ambientals. Les majoria d'empreses, al llarg dels seus processos de fabricació, contaminen produint substàncies que abans no existien a la natura: plàstics, diòxid de carboni... i milions de substàncies conegudes i desconegudes. Els contaminants estrella són els que han provocat la crisi climàtica actual. El segon element de la recepta és l'explotació. Extraïem de la natura tot allò que ens fa falta per viure i que després les empreses contaminants transformaran. Recursos energètics: petroli, carbó, gas. Materials diversos: aigua, roques, fusta, aliments... Hem explotat de tal manera la natura que tots els materials que hem extret i transformat superen amb escreix la quantitat de biomassa que té la natura. Alguns d'aquests recursos no es renovaran, deixaran d'existir, altres seran renovables, però la natura ja estarà alterada, ja no serà la mateixa. El darrer element de la recepta és l'ocupació de la natura. Des dels inicis evolutius de la nostra espècie ens hem dedicat a ocupar espai. Quan érem nòmades deixàvem regenerar la natura. En fer-nos sedentaris, l'ocupem i la fem desaparèixer. L'agricultura, les ciutats, les vies de comunicació... D'aquesta ocupació se'n pot dir de forma moderna *urbanisme*: què fem amb el territori que tenim? Tot plegat per viure millor com a espècie?

Ocupació del territori amb incendis i contaminació

Viure o sobreviure? El món, la natura, ja no és el que era però encara podem renaturalitzar-la. Temps passats no van ser millors. Com diu el poeta: tot està per fer i tot és possible.

«Panero plasma la mirada del seu món en els versos. Necessita buscar puntals, que troba en la tradició, per pervertir aquests conceptes i emmotllar-los al seu ideari»

ZULIMA MARTÍNEZ RODRÍGUEZ

Jordi Sardans
Fotos: Francesc Rubí

Filòloga, periodista cultural, crítica literària, traductora i amant de la poesia contemporània, el seu treball d'investigació es centra en l'obra literària de Leopoldo M. Panero. Autora de la novel·la *Malas, malísimas* (2010), ha col·laborat a la revista *Archipiélago*, al diari *Regió7* i a *El Pou de Lletres*. Ha publicat contes als reculls *De tot cor*, *Tot és possible* i *Dies de roses i vi*. Forma part del col·lectiu de narradors de la Catalunya Central i del col·lectiu literari Lola Palau. Creadora de l'empresa Únics Comunicació, amb Maiol Baraut, també fa classes d'Educació infantil a la FUB.

La teva família procedeix d'Andalusia?
—Sí. La meva mare va néixer a Lucainena de las Torres i el pare a Serón, a la província d'Almeria. La mare va venir a Catalunya en l'època de les migracions amb els meus avis materns, quan només tenia deu mesos. El pare va arribar amb només vuit mesos. Deixaven la casa i venia la família sencera. L'avi matern Juan tre-

ballava a la mina a Almeria i va venir a treballar a les mines de Sallent. De fet, van fer el viatge de noces a Sallent i van retornar per viure al carrer de la Mel de Manresa, on van passar els anys durs de la guerra civil. L'avi va patir la repressió franquista i el van tancar a la presó. Més endavant, va trobar feina a les mines de Súria i la meva família va deixar Manresa per establir-se a la colònia minera. A Súria va ser on els meus pares es van conèixer. Eren veïns, ja que el meu avi patern també treballava a la mina. A Súria va néixer

la germana gran i jo també m'hi sento molt arrelada. El fet que els pares s'establissin a Sant Vicenç de Castellet va ser circumstancial. Al pare li van oferir feina a una empresa tèxtil de cap de manteniment i s'hi van establir l'any 1972.

—Com va ser la teva experiència a La Salle?

—M'ho vaig passar molt bé i conservo els amics i amigues d'aleshores. Va ser una molt bona experiència. Un dels culpables que m'hagi dedicat a escriure és el professor Francesc Canellas, que em va encantar perquè va ensenyar-me a llegir. Li estaré agraïda tota la vida per donar-me eines per sentir-me segura, per aprendre valors i nodrir-me sanament de la literatura. Ens deixava equivocar-nos i dir banades, que és el que ens pot passar quan som adolescents i ens creiem que ho sabem tot. Després, ens demanava que l'escoltéssim. He intentat fer una de les coses que ell feia i m'ha funcionat: donar un espai on la mirada de l'alumne pugui ser expressada i compartida al marge de la teoria. Es tractava de poder dir la nostra opinió sense por i expressar la visió sobre el que havíem llegit. Escoltàvem música i ens passava una pel·lícula per aprendre a comunicar el que havíem vist. Això era important i ell ho feia molt bé.

Restaurant La Farinera

—Compatibilitzes els estudis universitaris amb la feina?

—Sí, he treballat al restaurant La Farinera que els meus pares van muntar a Sant Vicenç de Castellet. La meva germana Marisa i jo érem petites i la mare ens feia portar els plats d'amanida o l'entrant que fos a les taules dels clients amb qui teníem més confiança i els senyors m'agafaven el plat. Tota la vida he treballat i estudiat. Fer-ho amb el soroll del restaurant per mi no ha estat mai un problema. A la barra hi tenia l'ordinador i els apunts, que formaven part del meu dia a dia. Els pares el van tenir durant 47 anys i els últims tres van coincidir amb la creació el 2016 de la meva pròpia empresa, Únics Comunicació, amb la meva parella Maiol Baraut. Anava assumint clients i li vaig demanar a la meva germana gran, Dolors, que aleshores por-

tava el restaurant conjuntament amb la mare, que necessitava treballar-hi menys hores. La Dolors em va donar una empenta i em va ajudar perquè tenia por de fer el pas endavant, per no traïr la família. Ella em va animar a seguir el meu projecte, ja que portava «tota la vida estudiant». Vam fer números i vam decidir plegar. Els meus pares van traspassar el restaurant i se'n va fer càrrec una altra família.

—Què ha significat per tu, treballar durant quatre dècades al restaurant?

—Era un espai per connectar amb la meva família, que m'oferia un retaule humà molt interessant i un lloc per tocar de peus a terra. Si m'abocava molt en l'estudi, com és el cas, ja que vaig estar quinze anys treballant en l'obra de Leopoldo M. Panero, tenir una feina que em connectés al dia a dia m'era molt important. El restaurant m'ha fet créixer i he conegut persones molt interessants, ja que hi passava molta gent. He tingut el privilegi de veure diferents maneres de fer i de comportar-se.

—Com definiries el restaurant?

—Era molt familiar i m'hi vaig sentir sempre molt acompanyada. La gent et preguntava com estaves, cosa que no passa gaire sovint. També em podia permetre el luxe de preguntar com estaven ells. Això és el que em mantenia realment allà, perquè és clar que no era la feina de la meva vida. Feci el que faci sempre he tingut un agraïment cap als pares, que no van tenir l'oportunitat d'estudiar, però m'han donat les eines i els valors per poder créixer com a persona i saber respectar tothom. Mai no ho he perdut de vista! Aquests re-

ferents, encara que ells ja no hi siguin, els busco i els trobo sempre.

Literatura i periodisme

—Quan t'interesses seriosament per la literatura?

—En acabar la llicenciatura decideixo continuar formant-me per poder dedicar-me a la teoria de la literatura i escriure articles sobre els llibres de diferents autors, que és el que més m'interessava, i em decideixo a fer el doctorat. No era fàcil agafar aquest camí i n'estic contenta perquè ho vaig poder fer.

—Et sents identificada amb la definició de periodista cultural?

—La qüestió de les definicions no la porto gaire bé, però sí que és veritat que tot el que he fet en el terreny del periodisme està relacionat amb la cultura. Considero que la cultura és molt important a molts nivells i a través d'ella he pogut comprendre coses del meu dia a dia. I més concretament de la literatura que treballa sovint amb personatges que són arquetips i que a vegades han estat les meves eines per relacionar-me i poder comprendre els altres. És un espai de desconnexió i de trobar els perquès de la realitat en la ficció.

—Com et vas iniciar en els mitjans de comunicació?

—Vaig assistir a un congrés que es titulava Poéticas Novísimas, on vaig conèixer la literatura dels anys setanta de l'Escola de Barcelona. Hi vaig presentar una ponència titulada *Perspectiva amorosa en la poètica de Leopoldo Maria Panero*. En sortir, em van demanar de publicar-la, però vaig dir

que no perquè em feia vergonya. Tot i així em van convèncer i es va publicar a la revista literària *Túria*, de la Universitat de Saragossa. Aquell congrés em va servir per entrar en contacte amb el món dels estudis i la crítica literària, ja que em van convèncer per fer ressenyes i també vaig començar a

que em va permetre fer-me un fons cultural interessant i també estar al dia de les novetats editorials del moment.

—I com a traductora?

—Del català al castellà i a la inversa. Llibres d'art com dos grans volums del romànic i el gòtic català, molt ben

«Els pares no van tenir l'oportunitat d'estudiar, però m'han donat les eines i els valors per poder créixer com a persona i saber respectar tothom»

fer articles de crítica de llibres, que es van publicar a la revista barcelonina *Archipiélago* i més endavant vaig participar en altres congressos literaris. En paral·lel, vaig col·laborar amb *El Pou de Lletres*, on vaig escriure el primer article en català, amb una ressenya sobre l'edició que s'havia fet d'un llibre de relats, *La solitud de les parelles*, de Dorothy Parker.

—D'*Archipiélago* passes a *Regió7*?

—Sí. Hi vaig ser durant anys. En aquells moments a Cultura hi havia dues persones fantàstiques que admiro molt: Carles Blaya, que escriu molt bé i vaig aprendre molt d'ell, i Susanna Paz, un regal de persona, de qui també he après molt. Hi vaig estar mentre va durar el suplement *Idees*. I després hi he seguit col·laborant, però molt més esporàdicament. Vaig estar-hi molt a gust i vaig aprendre a escriure ràpid i sintètic. El fet de treballar a *Idees* em va permetre accedir i conèixer gent molt interessant. Recordo que vaig entrevistar Juan Marsé a casa seva. Va ser el primer que va llegir un escrit meu sobre ficció, me'l va corregir i el guardo com un tresor. També Jesús Tusón, un lingüista increïble, tot un referent, i Josep M. Castellet, un crac del món de l'edició.

Crítica i traductora

—T'anaves centrant en la crítica literària?

—Sí. Narrativa de ficció i especialment la literatura asiàtica, que m'encanta. També m'agrada molt la literatura europea, sobretot la nòrdica. La ficció i la narrativa en forma de novel·la, més que poesia, de la qual he fet alguna ressenya, però em sento més còmode amb la narrativa. A *Regió7* sempre vaig tenir la llibertat de poder triar, cosa

editats, quan els bancs regalaven llibres per Nadal. M'arribava mitjançant l'editorial Edhasa. Hi feia els estudis preliminars que encapçalaven alguns llibres, com els de l'autora Kate O'Brien. A Edhasa vaig conèixer el món de les editorials per primera vegada i vaig aprendre molt sobre literatura.

—També vas escriure per a famosos llibres que signaven ells?

—Vaig escriure una biografia, que en realitat era una autobiografia, i em vaig posar en la pell de l'altra persona. Explicava la seva vida en primera persona. A part de l'especialitat esportiva d'elit em vaig haver d'esforçar perquè m'expliqués d'altres coses d'interès en la seva vida. De fet van ser tres biografies, no novel·les, per a una editorial especialitzada de la qual no puc dir el nom perquè vaig signar un contracte de confidencialitat. I per descomptat, no vaig firmar cap d'aquestes feines.

Panero

—Ets especialista en poesia contemporània?

—No, però sí en l'obra de Leopoldo María Panero. Per arribar al poeta, he hagut de llegir molt i he treballat quinze anys en la seva obra. Vaig haver de fer un treball previ perquè tenia unes mancances serioses de base per poder abordar l'obra a causa de la complexitat. La seva poesia m'obligava a anar a buscar els referents, no només poètics, sinó filosòfics, psicoanalítics, narratius i religiosos. Em va obligar a entrar tota sola en un món de coneixements completament desconegut. La meua tesi doctoral va sobre la deconstrucció de la seva obra poètica. És molt interessant perquè Panero crea i viu

literàriament, plasma la mirada del seu món en els versos. Per poder explicar la seva realitat i explicar-se necessita buscar puntals, que troba en la tradició per pervertir aquests conceptes i emmotllar-los al seu ideari. Tant en la seva obra com en la vida viu al límit (manicomis, intents de suïcidi, drogoaddicció...), tema que no m'interessa i em vaig centrar en l'obra. En uns versos diu textualment: «Que no usen mi torpe biografía para juzgarme». És només en la literatura quan és realment ell, perquè el seu periple vital va lligat a la necessitat de trobar-se en el vers. Això és molt difícil, perquè el vers és un instant. Viure així és molt esgotador.

—Quina valoració fas de la teua primera novel·la, *Malas, malísimas*?

—La vaig escriure justament quan treballava en la tesi, perquè necessitava una mica de llum i riure, de tan dur que era. Acabava de treballar al restaurant i em tancava al despatx per escriure aquesta literatura densa. Necessitava un *divertimento*, ja que no podia atabalar els amics amb les meves paranoies. Vaig decidir escriure una cosa diferent per riure'm una mica de tot. D'aquí neix *Malas, malísimas*, que són cinc dones que busquen el seu lloc en el món de tan perdudes que estan. Em va servir per netejar-me una mica de tanta intensitat, ja que necessitava escriure una obra frívola. Hi ha un personatge al qual tinc molta estimació, inspirada en la meua tia àvia, l'Àngela, que a la guerra civil va decidir viure la seva i va emigrar a l'Argentina. És una de les figures més maques de la novel·la, que no té res a veure amb els altres personatges.

—Parlem de la teua obra poètica i de la narrativa amb els relats breus?

—M'agrada llegir poesia, però no és el meu fort. N'he escrit però no l'he publicat, sinó recitat entre d'altres llocs als Jardins de la Seu. Em sento més còmode amb la narrativa i especialment en la ficció. Cada vegada m'agrada més escriure contes, són com *bombonets* petits. He fet quatre relats breus: *Narcís*, *Fe d'errata*, *Macabeu* i *Candela*, dins les antologies *De tot cor*, *Tot és possible* i *Dies de roses i vi*.

Únics Comunicació i FUB

—Quina és la teva feina dins l'empresa Únics Comunicació, que dirigeixes amb Maiol Baraut?

—Recordo que un dimecres estàvem a la cuina de casa, parlant de les nostres feines respectives i dels projectes de futur, i el Maiol em va dir: «Si tu ets escriptora i jo dissenyador per què no muntem una agència»? Dijous al matí, ja teníem el nom i al migdia el primer client, que encara està amb nosaltres. És una gran experiència, porto les qüestions relacionades amb comunicació de les empreses i institucions culturals, escric per a publicitat, llibres, catàlegs i sovint el contingut dels webs que dissenya el Maiol. Ell porta tota els temes relacionats amb la imat-

ge i el disseny. La veritat és que fem un bon equip! Els nostres clients principals són petites i mitjanes empreses, i una gran distribuïdora alimentària. I estem vinculats amb el sector cultural.

—També fas classes d'Educació infantil a la FUB?

—Sí, de literatura infantil a alumnes de 4t de la FUB, des de l'any de la pandèmia, el 2020, quan vam començar a fer classes online. Enguany també faig classes a la Usènior, sobre l'ofici d'escriure, on oriento alumnes inquisits amb un nivell cultural alt que busquen un espai que catalitzi la necessitat d'expressar-se. Gràcies a Jordi Estrada he descobert que se'm dona bé fer classes. Ell em va obrir la porta del Centre

Cívic Selves i Carner, ja que buscaven algú per fer tallers d'Espais creatius. Vaig començar amb un taller de microrelat i ell m'hi va empènyer. L'experiència m'encanta i encara ho faig un cop a la setmana. Ara ja són tallers de creació literària, a persones grans.

—Amb tanta activitat, tens temps per al teu fill Pau i el gos Lucky?

—Encara que me'n vagi a dormir molt tard, per a mi és sagrat està amb el meu fill. Quan estic amb ell només estic amb ell, per això les nits s'allarguen, ja que quan dorm em toca treballar. Ara, però, ja comença a ser més gran i tinc més marge. No em vull perdre aquests anys de criança del fill i, si estic amb ell, entremig també hi ha el Lucky.

el perfil

Úlma Martínez Rodríguez neix a la Clínica de Manresa el 18 d'abril de 1972. El seu pare Luis i la mare Lola procedeixen de la província d'Almeria. És la mitjana de tres germanes, Dolors la gran i Marisa la petita.

Va començar a anar a escola a les Dominiques de Sant Vicenç de Castellet fins als catorze anys. Entra a treballar al restaurant familiar La Farinera de Sant Vicenç, època que coincideix amb els seus estudis al col·legi La Salle Manresa, d'on guarda un record molt especial del professor Francesc Canelles, que li va ensenyar valors i a nodrir-se sanament de la literatura. En acabar COU passa a la Universitat Autònoma de Barcelona per estudiar Filologia Hispànica, en l'especialitat de literatura. Participa en un congrés sobre Poètiques novíssimes, on presenta la ponència *Perspectiva amorosa en la poètica de Leopoldo María Panero*, publicada a la revista literària *Túria*. Comença a fer articles de crítica literària de llibres, a la revista barcelonina *Archipiélago*. Es llicencia el 1996, any en què també comença les seves col·laboracions a *Regió7*. Després de treure's el certificat d'aptitud pedagògica, es dedica a la teoria de la literatura i fa els cursos de doctorat, tot i que encara té pendent de llegir la seva tesi, que té escrita, acabada i impresa, fins i tot amb l'informe favorable del director per entrar-la a secretaria. «Em van entrar els dubtes, perquè no tenia clara la meua aportació. És una porta que no tanco». La tesi es titula *Desmontando Leopoldo María Panero*.

Entra a Edhasa, acrònim d'Editora y Distribuidora Hispanoamericana SA, el 1998 i durant dos anys fa de lectora professional. Hi va aprendre que les editorials són poc romàntiques, ja que són un negoci. Rebia manuscrits, els llegia i feia l'informe de lectura. Allà va aprendre també

que «el talent no necessàriament es publica. Em sap molt greu perquè vaig llegir obres brutals que allà mai no es van publicar, perquè no encaixaven en el seu catàleg». El 2007 fa un màster en Edició a la Universitat Pompeu Fabra, amb el crític cultural Javier Aparicio. El 2010 escriu la seva primera novel·la, *Malas, malísimas*. Ha publicat quatre contes curts dins les antologies *De tot cor* (2012), *Tot és possible* (2014) i *Dies de roses i vi* (2021), de l'editorial L'Albí. Forma part del col·lectiu de narradors de la Catalunya Central i del col·lectiu literari Lola Palau. Conviu amb Maiol Baraut, amb el seu fill Pau, fruit d'una relació anterior. Amb el Maiol munten l'empresa de disseny gràfic, comunicació i serveis editorials Únics Comunicació, el 2016. Actualment, també fa classes de literatura infantil a alumnes de 4t de la FUB i sobre l'ofici d'escriure a la Usènior. I al Centre Cívic Selves i Carner orienta els alumnes en tallers d'Espais Creatius, un dia a la setmana.

Delit d'estels

Calderer

CATARSI

Camp

recordant el concert Delit d'estels dins la programació Alfabet Calderer

Joan Jordi Miralles i les seves cròniques de la realitat oculta

En un dels relats del penúltim llibre de Joan Jordi Miralles, *Marginàlia*, hi ha un personatge que passa les tardes escrivint en el marge dels llibres manllevats de la biblioteca municipal. I així com Mateu escriu en el marge d'un compendi d'anacronismes filosòfics, Miralles exorcitza narrant la cara fosca de la realitat.

Jordi Estrada

En una nota prèvia a la seva primera novel·la, *L'Altíssim*, mereixedora del premi Andròmina el 2004, Miralles adverteix que «tots els personatges, les situacions i els diàlegs d'aquesta novel·la són imaginaris», premissa que podem estendre a la resta de la seva producció literària. Que siguin imaginaris, però, no exclou que puguin inspirar-se en persones conegudes i amb situacions viscudes, defugint tanmateix el relat autobiogràfic. Reconeix que els seus personatges «podrien ser el teu veí o una persona que passa per davant teu». I aclareix que li interessa imaginar-se l'altra cara d'aquesta realitat, presumptament convencional i previsible: «Quan observes la gent pel carrer, aquesta gent no fa bestieses, va o ve d'algun lloc... Pots pensar que van en direcció al mercat, però potser van a practicar determinades coses que ara mateix no ens venen al cap, però que també existeixen». Miralles concep la vida social com un joc d'aparences: «Quan el personatge sembla més natural, més incita a la perple-

xitat. Em fascina la cara oculta que hi ha en les persones normals i corrents. Qui més qui menys arrossega tics i comportaments estranys en la seva intimitat, conscientment o inconscientment. A l'hora de crear un personatge no parteixo del comportament estrany, provo-

«No tinc clara quina és la meva visió del món. Als personatges també els passa això. Són indeterminats, volubles. Potser per això els lectors els senten com a reals»

cador o *outsider* de ningú. Em fixo en persones naturals i quotidianes, de qui m'agrada indagar literàriament aspectes desconeguts de la seva realitat».

En conjunt, els personatges que transiten per les novel·les, els relats i el teatre de Miralles són éssers corrents, grisos i mediocres, de vegades sense gaires estímuls, fugitius estàtics, un xic nihilistes,

egocèntrics i maniàtics, sense preocupacions morals, a voltes derrotats, que no vol dir perdedors: «En la literatura de Bukowski sí que són perdedors. En el meu cas, això seria delimitar-los massa». Els personatges descrits per Miralles no són marginals pel fet d'haver-hi estat abocats per cap determinisme social, econòmic o genètic, sinó perquè tot i fer una vida convencional i fins i tot confortable, en la intimitat actuen esbiaixadament arrossegats pels instints i la repressió, les obsessions i un sentiment profund d'insatisfacció. Per Miralles, «la insatisfacció forma part de la vida de qualsevol persona. Tots voldríem que la vida fos diferent de com és, per això ens frustrem i busquem trobar consol on sigui». N'hi ha que es complauen dominant sobre els altres: «Volen que les coses es facin com ells volen, i gestionen malament si no es fa així» o es refugien en les seves obsessions, cosa que els permet alliberar-se de les càrregues morals de la vida diària i suren aferrant-se a idees o pràctiques obsessives, com boies de salvació. Tanmateix, si més enllà del fet literari existeix un element que relliga

Foto: Francesc Rubí

personatges i lectors, aquest és el de les contradiccions: «Tots estem entre el dir i el fer, entre la paraula i l'acció, la realitat que voldríem i la que tenim».

L'acte creatiu és molt estrany

Miralles confessa que, a l'inici de la seva carrera, li agradava partir de situacions viscudes, i de ben segur que els seus mil oficis i les seves estades a Londres, Lisboa, Palerm i Roma, així com el seu pas per la Masia del Barça, font d'inspiració de la seva darrera novel·la, *Triomfador*, van proporcionar-li un munt de vivències fàcilment convertibles en material literari. Amb tot, Miralles opina que «no cal haver viscut a tots aquests llocs per escriure el que escric. L'important és com veus les coses. Sense haver-te mogut d'aquí

pots treure el mateix suc de la realitat».

A l'hora d'abordar un projecte literari, Miralles explica que no parteix de cap premissa: «Jo funciono per intuïció. Quan vaig escriure *Una dona meravellosa* no vaig pensar que volia escriure sobre una infermera a qui li va el sexe dur. Tot va començar un dia que, anant per Gavà, vaig fixar-me en una dona que s'estava mirant electrodomèstics en una botiga. No la coneixia de res, aquella dona. Em va passar pel cap que potser s'estava separant...». L'escriptura mirallesiana no és automàtica, però sí intuïtiva: «És com si anés caminant per les fosques i, per avançar, m'ajudés amb el lot de les paraules. És així com de mica en mica vaig construint el meu laberint, on els personatges apareixen i desapareixen

en funció de les paraules. El personatge no és una troballa. L'has d'anar trobant. Dialoga amb mi constantment i les paraules m'ajuden a trobar-lo. Personatge i història caminen plegats». Remarca que, com a narrador, intenta «que la realitat parli per ella mateixa, però és un procés estrany, perquè si et falten les paraules per il·luminar els personatges, et perds i el personatge desapareix».

'Triomfador' o la maduresa literària

Qui pretengui estudiar l'evolució de l'obra de Miralles s'equivocarà si ho fa a partir de les dates de publicació dels seus llibres, ja que l'ordre d'escriptura no sempre es correspon amb el de publicació. En el cas de *Triomfador*, la seva darrera novel·la, editada el gener passat per l'editorial Males Herbes, Miralles va començar a escriure-la fa catorze anys: «A l'inici m'anava trobant amb personatges i situacions, però no eren prou consistents perquè em faltava la veu narrativa». I afegeix que «si *Triomfador* hagués estat un relat més tendenciós, més de denúncia, probablement no hauria trobat la veu i l'hauria abandonat. Però el fet de trobar una veu, unes paraules i un ritme fa que se't facin més evidents les situacions i els personatges. D'altra banda, si tot estigués il·luminat ja d'entrada, se'm faria igualment difícil entrar-hi. Com a creador necessito que les condicions siguin vaporoses, fràgils... Si no hi ha tensió, ja no m'interessa. L'important és mantenir pàgina a pàgina aquesta tensió. Hi ha qui crea

LLIBRERIA - PAPERERIA
RUBIRALTA 100 anys

Born, 24
08241 Manresa

Tel. 938724130
rubiralta24@hotmail.com

EDICIONS **PARCIR** SELECTES
LLIBRES PARCIR

▪ Àngel Guimerà, 74
▪ 08241 Manresa

▪ Tel. 93 873 38 82
▪ www.parcir.com
▪ parcir@parcir.com

per endavant tota una estructura, una cartografia. Jo no sé escriure així. Em destrempo. A mi m'agrada transitar en companyia dels personatges. Si sé on em portaran, ja no m'interessa. Jo necessito viure la tensió». Una tensió que, a *Triomfador*, s'evidencia en el contrast entre la realitat i la inversemblança: «Ulisses, el protagonista, explica coses de la Masia que la gent no es creu. És una realitat tan escabrosa que ens sembla falsa. Com la violència, perquè no la vivim en el nostre dia a dia. Què és la violència? És allò que no es diu, però que en realitat hi és i repercuteix en els personatges i els lectors. La violència no és una cosa estàtica. La portem dins. De vegades, la tenim més arraconada, però tots la tenim. Forma part de nosaltres, de la nostra cara oculta, igual que les obsessions. Preocupar-se excessivament dels fills, no és també una forma d'obsessió? El mateix passa amb el sexe. Em sorprèn quan em diuen que a les meves novel·les es parla molt de sexe. Que potser no for-

ma part de nosaltres i les nostres relacions? Fins i tot quan és absent».

Després de cinc novel·les publicades –i algunes altres d'inèdites–, dos llibres de relats i dues obres de teatre, Miralles ha assolit aquell grau de maduresa literària que exclou publicar per publicar. Com a escriptor al marge de servituds i modes, Miralles escriu el que vol i com vol, i si no publica més és perquè «per publicar s'ha d'estar molt segur del que escrius». *Triomfador* compendia la majoria d'elements temàtics tractats en les obres anteriors i excel·leix en el domini cada vegada més depurat i esmolat del llenguatge i els diàlegs, i també en l'ús cada volta més recurrent i eficaç de les el·lipsis i el gest literari. Autor d'una tesi sobre el gest obscè en el cinema italià, Miralles fa del gest i la seva càrrega cultural i expressiva un dels trets més característics d'una escriptura sempre inquietant, trencadora i sorprenent.

«Hi ha personatges més rigorosos, altres són menys atrevits, obsessionats per les convencions socials, i altres són més oberts, perquè són més perversos o tenen un concepte de llibertat més ampli i trencador»

Per a Miralles, la literatura ha de generar preguntes. I si de vegades aquestes preguntes generen un cert malestar o incomoditat en el lector «és perquè reflecteixen el mateix malestar que jo experimento dialogant amb els personatges». Amb tot, assenyala Miralles, «no pretenc provocar ni col·locar dinamita al cervell del lector. Si la intenció fos aquesta, no escriuria novel·les, sinó que faria un tuit amb una bananada provocadora i punt».

lèxic a la manresana

Mandonguera

Jaume Puig

La revista **El Pou de la gallina** del mes de març passat parlava dels 170 anys dels bombers a Manresa i recordava l'antic parc del cos, que hi havia al costat de l'edifici dit de les Mandongueres, el primer mercat cobert a la ciutat, en què hi havia una desena de parades de peix fresc i menuts. Era anomenat així per les activitats que s'hi portaven a terme, com explica l'historiador Francesc Comas.

La paraula *mandonguera* feia referència a la dona que s'en-carregava de fer *mandongo*, mot que prové evidentment del castellà i que descriu els productes derivats de la matança del porc, com la llonganissa i les botifarres. L'amic Joan Vilamala, fill del poble de Folgueroles i manresà d'adopció, em recorda que a Osona en diuen *mocadera*, paraula ben usual també en altres parts del territori català per designar la dona que neteja la *mocada*. El DIEC no recull la paraula *mandonguera*, però sí *mandonguilla*, que defineix com a «bola de carn trinxada pastada amb pa ratllat, ous batuts i espècies». A tall d'anècdota, diguem que el diccionari normatiu també recull la locució *fer mandonguilles*, com a sinònim de *fer burilles* («treure's un tap de nas amb el dit»).

Aquest és un mot, doncs, d'evident origen castellà, però força estès en la nostra llengua, sobretot en el català occidental, com constata el Diccionari Alcover-Moll, que esmenta la dita recollida pel folklorista Serra i Boldú: «Desa la mandonguera els embudets i mitja lluna». I de l'ús manresà de la paraula en tenim l'evidència en el nom popular de l'edifici que va ocupar bona part de la plaça dels Infants, al llarg del segle XX.

Podeu fer arribar les vostres aportacions a elpou@elpou.cat o via Twitter, amb l'etiqueta [#bagesisme](https://twitter.com/bagesisme).

Colònies escolars catòliques (1935)

J. S. Foto: Arxiu Llorenç Gamisans

Tres són els elements que destaquen en aquesta fotografia de l'estiu de 1935. En primer lloc, els familiars (els homes amb gorra) situats tant al mig de la carretera com a l'andana dreta de la Muralla del Carme, que acomiaden els seus fills, poc abans de participar en les colònies escolars catòliques que van tenir lloc a la Pobla de Lillet. En segon terme, la parada amb tendals amb ballesta, de l'autobús de la Companyia del Tramvia o Ferrocarril Econòmic de Manresa a Berga SA. Una mica més avall hi ha el cotxe de Correus, una espardenyeria i una farmàcia. I, a l'esquerra de la foto, l'església de Sant Pere Màrtir a la plaça de Sant Domènec, un any abans que comencessin els treballs d'enderrocament. Les colònies escolars municipals van ser recuperades per la República a partir del 20 de juliol de 1931, amb la participació d'una setantena d'infants que es van desplaçar fins a Moià. Hi havia separació per sexes i els mestres directors de les colònies van ser Amadeu Miralles i Concepció Guri. Finançades pel municipi amb aportacions de diversos col·lectius com la federació de sindicats de la CNT, l'Associació de Dependents del Comerç i la Indústria i la Junta de Protecció a la Infància, el 1932 van créixer fins a 100 infants, d'una demanda que superava els 300 nens que volien anar-hi; els recursos econòmics de l'Ajuntament, la Generalitat i el Ministeri d'Instrucció Pública van ser insuficients. En aquesta ocasió, les colònies a mar es van fer a Tossa i les de muntanya a Berga. El 1933 se'n van beneficiar 150 alumnes, gràcies a les aportacions dels participants en un festival del teatre Conservatori, que van ajudar a sufragar les despeses de les estades a Berga i

Pineda de Mar. Per assolir l'èxit el 1934 amb la participació de 200 nens i nenes que van poder gaudir de les colònies escolars en les mateixes poblacions. Per fer front a l'embranchida de les colònies escolars públiques, l'Associació de Pares de Família manresanes van decidir la creació immediata d'unes colònies privades i confessionals, és a dir, catòliques. Finançades per organitzacions catòliques i dretanes, aquestes colònies es van fer per primera vegada l'estiu de 1934 a la Pobla de Lillet i van seguir el 1935 i 1936.

Una de les companyies de transport de viatgers que va néixer durant els anys de la II República, el 29 de març de 1935, va ser ATSA, Companyia General d'Autotransports. Deixat enrere el transport públic de tracció animal, l'objectiu principal era modernitzar-lo. L'empresa fundada per Gabriel de Semir havia acordat el setembre de 1934 amb la Companyia del Ferrocarril Econòmic de Manresa a Berga la constitució d'una companyia d'autobusos que es materialitzaria el 2 d'abril de 1935 en indemnitzar amb 400.000 pessetes Lluís Sala, propietari dels drets d'explotació de la línia Manresa-Berga. El novembre de 1935 ATSA obtenia la cessió de l'explotació dels serveis per carretera fins a Guardiola del Berguedà, dels Ferrocarrils Catalans que en tenien la concessió. Pel que fa a l'església de Sant Pere Màrtir, l'Ajuntament presidit per Francesc Marcet d'ERC va donar llum verda a finals d'agost de 1936 per enderrocar-la amb l'objectiu de construir una gran plaça al centre de la ciutat, projectada des de començaments de segle per Francesc Cuixart. Els obrers municipals la van començar a ensorrar el 7 de setembre de 1936 i a començaments de febrer de 1937 ja estava enrunada.

www.guiamanresa.com

GUIA CULTURAL, SOCIAL I COMERCIAL DE MANRESA I LA CATALUNYA CENTRAL

propostes

ART. Maria Camp

Història de les mans

En l'origen de la història de la humanitat hi trobem les mans. En l'origen de la història de l'art europeu, també. I d'aquestes dues premisses neix l'exposició que us recomanem: *Història de les mans*, en la qual, a partir d'un diàleg entre obres d'art contemporani d'artistes actuals i obres del Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC) se'ns convida a revisar aspectes de la història cultural desenvolupada al voltant de les mans i la nostra relació tàctil amb el món. Un recorregut per resseguir la història i el paper de les mans i el tacte en el poder, l'autoritat, l'escriptura, el treball, el desig, la malaltia, la vida i la mort... Obres del romànic, del gòtic, del barroc i contemporànies, que ens conviden a pensar sobre el lloc que han ocupat les mans al llarg de la història i preguntar-nos quin lloc ocupen ara que cada vegada més les nostres experiències arriben per dispositius digitals i entorns visuals. L'exposició, comissariada per Alexandra Laudo, que arriba a Manresa de la mà del Programa d'Arts Visuals de la Diputació de Barcelona, es pot visitar al Casino fins al 21 de maig.

MÚSICA. Marc Vilanova

El més nou i el més vell

Aquest mes volem destacar el concert que Claudia Perramon, més coneguda en el món artístic com a Claudia Bloom, farà al teatre Kursaal. La cantautora presentarà al públic de la ciutat el seu debut discogràfic *Mariposas Blancas*, un treball de cançons íntimes i càlides, curull de melodies delicades i curatives (dijous, 13 d'abril, 19 h). Per altra banda i sense deixar l'espai, els amants de les cançons populars tenen una cita obligada amb la visita del Cor de Cambra del Palau de la Música Catalana, amb un repertori del Cançoner Popular Contemporani, format per cançons recuperades ara ja fa un segle arran de l'encàrrec que Rafael Patxot va fer a l'Orfeó Català i als especialistes en cançons tradicionals. Territori i patrimoni revisat i tornat a arranjar per diversos joves compositors (dissabte, 22 d'abril, 18 h).

TEATRE. Joan Morros

Hamlet 0.1, una perleta teatral

L'actor Enric Cambray és l'únic protagonista de *Hamlet 0.1*, la tragèdia més famosa i celebrada de William Shakespeare que, sota la direcció de Sergi Belbel, es podrà veure a la sala petita del Kursaal el dijous 27 d'abril. Cambray inverteix tones d'energia en un espectacle en solitari de dues hores de durada i ho fa amb una seguretat i un aplom només a l'abast dels grans actors i amb molt sentit de l'humor. El text és un repte majúscul i Enric Cambray el supera amb escreix, especialment quan la peça li permet una certa interacció amb el públic. Un d'aquells muntatges de petit format que fan estimar el bon teatre.

VINS. Sergi Blanqué, sommelier d'El Terrer 1834

Artium Fumet 2022

Vi provinent de la varietats sumoll i macabeu. Un blanc elaborat amb raïm negre, a l'estil provençal. Maceració curta per poder agafar un toc de color. Fermentat i criat en acer inoxidable. Color salmó preciós i net. En nas li surten notes de fruita fresca vermella i tocs herbacis balsàmics. En boca l'entrada és llaminera, amb molt bona acidesa i amb molt de volum. Torna a recordar les fruites que sortien en nas amb toc final amarg agradable. La part tànnica que li aporta el sumoll li dona més estructura. És un vi amb textura cruixent. La collita 2022 ha estat de molt bona qualitat, però de molt poca producció. Ideal per fer aperitius, amb pasta, amb peixet, amb arròs. Serviu-lo fred, entre 6° i 8° en copa mitjana, no gaire gran.

Preu de venda: 9 euros

Xemeneia de l'Alcoholera Manresana

Lluís Virós. Foto: Francesc Rubí

La rehabilitació d'aquesta imponent xemeneia i el fet que sigui el reclam publicitari d'una promoció d'habitatges són la millor manera d'afirmar la importància d'un catàleg de patrimoni en una ciutat com la nostra. Aquesta zona de la carretera de Santpedor, ara coneguda per l'estació d'autobusos, va ser fins al darrer terç del segle XX un eixample industrial marcat per la platja de vies de l'estació de Manresa Alta. Al costat, hi havia aquesta fàbrica d'alcohol de 1914, cremada el 1930 i reconstruïda el 1932 en estil industrial tradicional, obra de l'arquitecte Josep Fírmat i Serramalera.

Les fàbriques d'alcohol eren instal·lacions d'un o dos nivells amb una certa extensió i necessitaven una bona caldera per obtenir l'energia i l'escalfor necessària per convertir els vins i les deixalles de la premsada en alcohol natural o esperit de vi. Pel que fa a la nau princi-

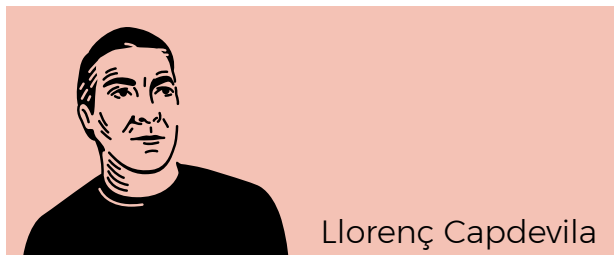
pal, sembla que només es conservaran alguns murs, mentre que la xemeneia s'ha restaurat íntegrament. La nau era de planta quadrangular, amb tancaments de maó i obertures formades per una successió rítmica de finestrals en arc. La paret testera, de 45 cm de gruix, era de paredat de pedra i l'interior estava format per un únic espai cobert amb grans encavallades de fusta. La xemeneia té la base quadrangular i el cos és troncocònic i està reforçada en el coronament, tot i que al final del segle passat ja havia perdut el *barret*. Destaca perquè és molt esvelta i pel bonic tractament del maó aplantillat o preformat, amb una franja helicoidal al llarg de tot el fust formada per maons de color rogenc, que contrasten amb la resta, de coloració terrosa.

El catàleg de Manresa protegeix documentalment la instal·lació industrial, mentre que la xemeneia està protegida integralment, ja que té més valor patrimonial, històric, social i tecnològic, és una de les més grans i espectaculars

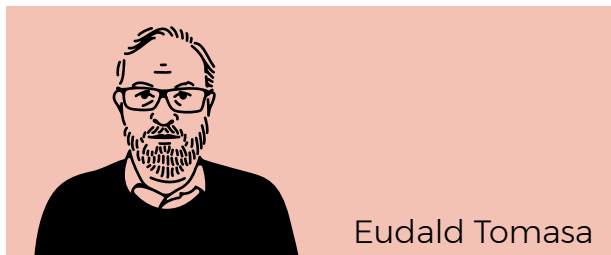
que queden a la ciutat i recorda l'antiga estètica industrial de la zona. Al principi del segle XX es va industrialitzar el sector de la producció d'alcohols, que fins aleshores es feia en petites instal·lacions anomenades fassines. El Bages era una zona vitícola amb molta producció d'alcohol i a Manresa es van concentrar les fàbriques d'alcohol com aquesta, propietat de Baldomer Casas, amb la participació de José Enrique de Olano, comte de Fígols, que va funcionar entre 1914 i 1975. Després de la Guerra Civil, l'empresa va establir una fàbrica de licors, amb productes com el brandi Fray Bartolomé de las Casas o l'anís La Manresana. Tenia entre 15 i 20 treballadors. Des del tancament, es va convertir en magatzem i taller de fabricació de pedra artificial de l'empresa constructora Cots i Claret.

PER SABER-NE MÉS:

- CASAS SERRA, Carla, *L'Alcoholera Manresana*, treball de recerca de batxillerat inèdit presentat a l'Institut Pius Font i Quer, Manresa, 2005.

Llorenç Capdevila

Eudald Tomasa

Lliçó d'humilitat

El passat 21 de març, en el marc del Dia Mundial de la Poesia, a l'Espai Òmnium del carrer Sobrerroca de Manresa vam poder gaudir d'una trobada entranyable al voltant de la figura de Miquel Martí i Pol, del qual es commemora el vintè aniversari de la mort. Alumnes de 3r i 4t d'ESO finalistes del concurs de lectura en veu alta van llegir una selecció de textos preparada per Jordi Estrada, el qual va conduir una molt interessant conversa amb Montse Caralt, presidenta de la fundació Martí i Pol, i Mariàngels Martí, filla del poeta de Roda de Ter. Montse Caralt va reivindicar amb vehemència la importància del conjunt de l'obra de Martí i Pol, molt més profunda i complexa del que la popularitat de vegades ha fet suposar. La filla del poeta, per la seva banda, va evocar el costat humà d'un dels nostres poetes nacionals i va explicar, per exemple, una anècdota que, més enllà de retratar la dimensió literària de l'obra del seu pare, va mostrar un detall rellevant del seu tarannà humil, modest i abnegat. Es veu que quan Martí i Pol, en el darrer tram de vida, a l'hospital, envoltat de la família i atès pel personal mèdic, era a punt perquè el sedessin i esperava el desenllaç inevitable, va mirar, amb aquells ulls esbatanats i expressius amb què sovint es comunicava més que no pas amb paraules, la infermera que l'atenia i, amb la veu balbucejant que li recordem dels darrers anys i que obligava els familiars a traduir els seus mots davant dels desconeguts que no hi estaven avesats, va demanar-li: «Ho estic fent bé?».

Aquesta pregunta («Ho estic fent bé?»), formulada en aquell moment, em sembla una lliçó de senzillesa i d'humilitat per part d'un home que, tot i la grandesa dels seus versos, se'n vol anar sense fer soroll, sense molestar. I això encara fa més gran la veu d'un poeta que, com va recordar Montse Caralt, sovint parlava en plural, com a representant d'un poble menystingut i reprimat, i trenava afirmacions que el poble s'ha fet seves: «Cridem qui som i que tothom ho escolti. / I en acabat, que cadascú es vesteixi / com bonament li plagui, i via fora! / que tot està per fer i tot és possible».

Erques Torres

Necessitat de canvi

Passen alcaldes, regidores i regidors, generacions de polítics i tècnics de confiança, i tot continua igual. Com en la dita del comte de Lampedusa, fent honor a la seva mentalitat profundament conservadora, «que les coses canviïn perquè res no canviï». I sí, a Manresa es fan coses, des de l'Ajuntament, però el que no canvia és la manca d'ambició transformadora. Fa poc l'alcaldesa de Vic pregonava la necessitat d'una doble capitalitat per a la Catalunya Central, discutint la capitalitat única de Manresa. No és estrany que la ciutat dels Sants, la que sempre havia ostentat el poder politicoreligiós, reivindicui el lideratge sobre una Manresa mancada de perfil, autoestima i visió de futur. Els vigatans, com sempre, tenen molt clar què volen. I quasi sempre ho aconsegueixen.

Manresa té un altre perfil. És capital per demografia, per l'expansió industrial que la va fer ser el que ara és. I si és capital ho ha estat pel llegat que ciutadans il·lustres i ambiciosos van fer. Els que van fundar Caixa Manresa, els que van crear institucions com mútues, montepios, cambres, fundacions socials modèliques, clubs esportius, fundacions universitàries... Els que van pensar que era millor tenir una empresa pròpia que gestionés les aigües que no dependre de França a través d'Aigües de Barcelona. Tot això i més coses és el que ha fet de Manresa capital. I ho han fet els ciutadans, i molt poc els polítics democràtics. Però aquesta capitalitat està en crisi. I no perilla perquè Vic es postuli, sinó perquè la capitalitat s'ha d'exercir. Ser capital només té sentit si és un atribut merescut. Per això Manresa, amb les seves potencialitats, ha de reorientar el rumb i emprendre un canvi ambiciós. Deixar de tenir una regidoria de Cultura de pandereta per tenir una política cultural que la posicioni. Deixar de fer pena en turisme i esdevenir capital de destinació turística. Deixar de tenir un urbanisme que rimi amb divisme, per impulsar una transformació real a través del teixit urbà planificat. Impulsar grans acords entorn a projectes realment ambiciosos. I per això cal lideratge. Idees i capacitat. I polítics i càrrecs de confiança que no busquin un salari-menjadora, sinó l'oportunitat de fer un servei rellevant a la ciutat que estimen.

EL CUL DEL POU

NÚM. 302

OPERACIÓ ANTICAGARADA

Il·lustració: J. Oviedo

Si el torrent de Sant Ignasi –avui soterrat i denominat com a via– era conegut popularment com el de la pixarada, molts indrets de Manresa a causa de la superpoblació de coloms podrien ser batejats com el xamfrà, el parc, la terrassa o el carrer de la cagarada. Si a l'excrement corrosiu del colom comú (focus de malalties i de reproducció incontrolada) hi afegim les tifes de gos i l'habilitat de regirar contenidors o escampar la brossa de molts ciutadans, la merderada general s'amplifica fins a un volum considerable, anguniós i pudent. Això de les deixalles diuen que ja té previst un nou escenari. L'esperem amb candeletes.

Mentrestant, l'Ajuntament ha encetat una campanya amb el lema: «Si ens voleu cuidar, no ens doneu de menjar», dedicada precisament a erradicar l'engreix de coloms. Unes aus a les quals, val a dir-ho, es presenta com a bestioles inofensives que només són víctimes del desequilibri mediambiental. Bucòlic, animalísticament *friendly* i, tenint en compte que hi ha ordenances per multar l'incivisme, tal vegada una mica naïf. Tot sigui per esquivar un altre mullader amb els contraris a l'eliminació *dràstica* de l'excés de coloms.

Novament toco la gaita
ara que arriba l'abril
que és un mes que porta bromes
i cada gota en val mil.
Esperem que plogui a dojo;
que l'abril no ens sigui hostil
i que no ens gastí la broma
de posar-se de perfil
deixant-nos buit el barril.

Ja podem xiular, si l'ase
del govern que hi ha a Madrid
no té set i no vol beure,
i es rebolca dia i nit.
«Cas Pegasus? De que em parles?
—ens diuen tot traient pit—
Actuem en nom d'Espanya.
Tu, el que vol és fer-me el llit!»
Tot és dat i beneït.

¿I què dir de la Kings League
i de l'insigne Piqué
que amb o sense la Shakira
sempre esvera el galliner?
Que el prestigi de la llengua
a ell no li va ni ve.
Que pagant sant Pere canta
i en Gerard Piqué també;
el que importa és el calé.
Ja ha arribat la primavera
i tot comença a florir,
malgrat ser un any de sequera
que ens provoca frenesi;
bé que ho sap l'exconsellera,
l'ardent Clara Ponsatí,
que valenta i fent bandera
ens ha dit «Ja soc aquí!»
amb ganes d'obrir camí.

La repressió continua.
És un fet més que evident.
Per això el jutge Llarena
la feu detenir al moment.
La democràcia incomoda
i es mereix un escarment.
Tot el Procés ho demostra:
parlant la gent no s'entén.
Ves, i en diuen Parlament!

Que tingueu una Setmana
Santa la mar de felíç
tant si no sortiu de casa
com si ronduu pel país.
Que passeu molt bona Pasqua,
amb la mona per pastís,
i com fa la primavera
que reneix amb tot l'encís
recupereu el somris.

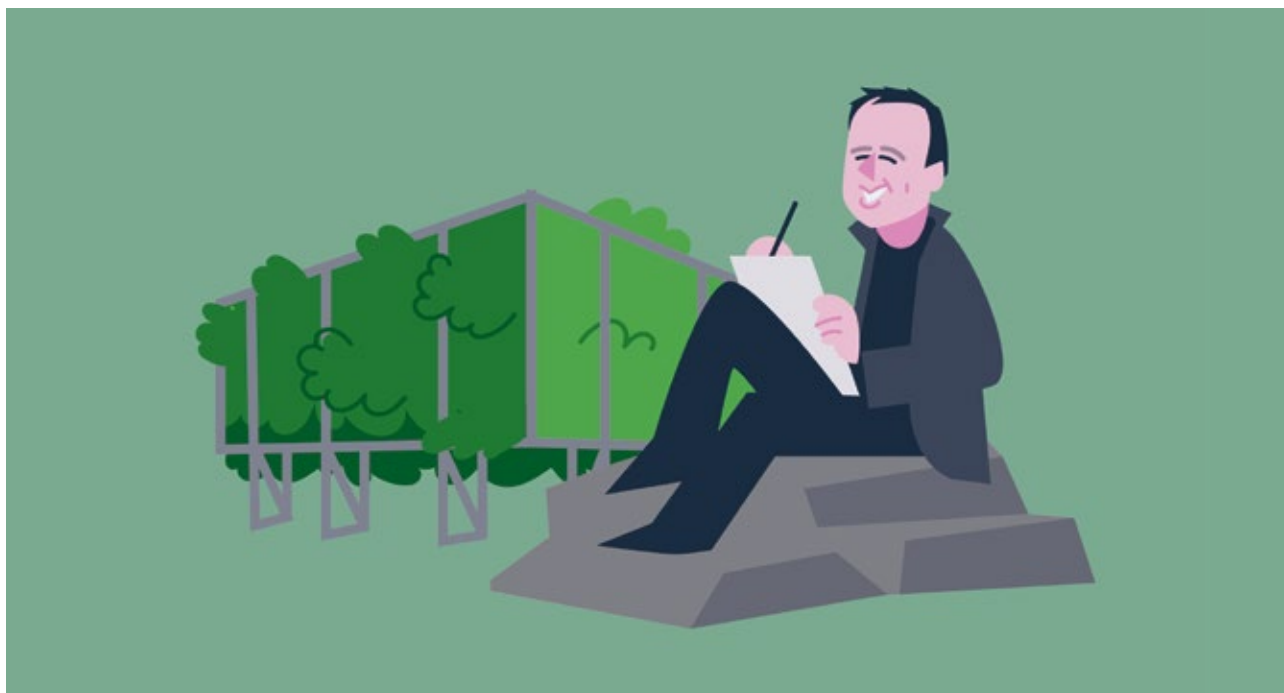
APP ROBATORIS

He sortit a comprar fruita però he observat un subjecte curiós i m'he vist obligat a canviar la prioritat i seguir-lo. És un ésser escanyolit que sembla vestir amb la roba reaprofitada d'algu altre que deu ser força més gran que ell, tant d'edat com de corpulència. M'ha cridat l'atenció de veure'l a la fruiteria, on ha remenat tot el gènere sense passar per caixa: ha destriat maduixes i se les ha fotut a la boca, ha mossegat nespres i les ha tornat a deixar a la pila, i ha escampat la boira a la fruiteria del costat, on ha fet tres quarts del mateix. I després, n'ha visitat una altra i una altra. Una ruta de fruiteries ben estudiada, on en pocs metres ha picotejat la matèria primera de cinc establiments. Aprofito que ja ha fet el rotet a la plaça per fer-li la pregunta: «N'ets conscient que els comerços de Manresa se suposa que tenen una aplicació per avisar a la Policia Local d'intents de robatori i de la presència de persones sospitoses?». «Eh? A mi rai no m'afecta, no tinc cap botiga. Per què ho dius?», em pregunta. Assenyalo els seus dits vermells de menjar maduixes. Indignat em respon: «Soc vegà i això em dona immunitat, a més tinc el hàndicap de tenir el paladar molt exigent, i cap oferta compleix

les meves expectatives. Suposo que no estàs insinuant que he robat, oi? Pobre de mi. Això mai! Com a molt furto, i no és pas culpa meva. eh. La culpa és de la meva condició: soc molt, molt despistat. Mira, avui mateix, de cop i volta m'he trobat això a la ronyonera...», es treu una capsula d'una coneguda marca de ganivets amb l'instrument a dins. «Ja ho pagaria, ja, però no recordo ni a on l'he agafat. Ara només em queda aprofitar-lo per poder recollir i tallar les fruites de l'hort del meu veí... Però tornant al que preguntaves de l'aplicació de mòbil, jo també en tinc una d'instal·lada que em dona molta tranquil·litat. Em diu a quins comerços puc anar a provar-hi la mercaderia, i on em puc despistar sense conseqüències. Per l'abril, maduixes mil! Tant de bo també surti una aplicació que faci sonar una alarma quan se t'acosten persones a demanar-te almoïna. Últimament és un no parar, quan passejo pel barri sempre apareixen per sorpresa persones sospitoses. N'hi ha un que m'ofereix roba interior masculina *suposadament* verge que es treu de la butxaca. «Per ajudar-me», suplica. Roba interior grapejada per un altre usuari vegà de l'aplicació? Per favor, que no em toquin el farciment».

DAVID CLOSES, PAISATGE I (DES)MESURA

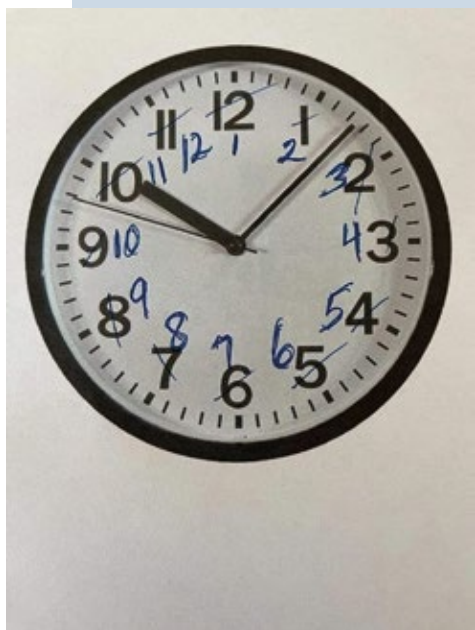

És possible que algun lector no conegui en David Closes? Segur que sí! Deu ser l'arquitecte que més ha fet parlar els manresans, i sovint des d'un to crític. Vaja, que potser no el coneixeu, però segur que heu sentit a parlar de les seves múltiples intervencions en el paisatge urbà. Anem a pams? En David Closes i Núñez va néixer el 1967 i va ser un home de vocació primerenca, potser perquè va créixer en un món de carrers sense nom i envoltat de camps d'alfals, a la Sagrada Família. I és des del barri que es va acostar a la ciutat urbanitzada, de primer fins a la piscina municipal –hi va entrenar de valent fins ben entrada l'adolescència!– i des d'allà, amb la germana petita, fins a l'escola Flama, on farà amics amb els quals es vincula al cau del Cardenal Lluch. Va ser precisament a la Flama on el David trobà la seva inclinació, un dia que va dibuixar un gratacel. «Quan la mestra me'l va tornar, vaig adonar-me que hi havia fet una porta minúscula». I és aleshores, repensant la mesura, que va tenir clar que seria arquitecte. Al seu pas pel Peguera també es vincula al col·lectiu d'estudiants per la llengua –i després a la Crida, i després fins a la junta de l'Òmnium, en una vocació de servei al país que mai ha abandonat. Però la dèria era l'arquitectura i, sumant viatges a la capital, resolgué els set anys de carrera a l'Escola Tècnica Superior. Des d'aleshores ha treballat en projectes de voluntat transformadora que li han valgut premis i reconeixement. Des del concurs de joves arquitectes per l'escola pública al nucli antic de Santa Margarida de Montbui –que va guanyar el 1999– fins a l'auditori a l'església del convent de Sant Francesc, a Santpedor –2011– que ha estat recollit en centenars de publicacions i xerrades que ha fet arreu del món, des de Venècia a Xangai. Però el seu compromís pri-

mer és amb la ciutat de Manresa. I és que el David començà a treballar per l'Ajuntament l'any 1995, de la mà de Quico Mestres, fins a esdevenir l'any 2004 cap de servei de Projectes urbans. El repte? Fer una ciutat de primera! Recordeu almenys les places de Valldaura, Montserrat o del Carme? Després també vindrà la crisi del parc Vila Closes, amb qui li unia parentiu. Allò que havia de ser un gran encert, un cop materialitzat esdevingué l'ase dels cops, sintetitzant la crisi d'aquell darrer govern tripartit, i quedant per sempre com «el parc de les gàbies». A partir d'aleshores l'arquitecte va passar quatre anys en un segon pla. «No pretenc agradar a tothom –us dirà– però, per rigor professional, crec que en cada projecte cal portar els límits tan enllà com sigui possible. La ciutat es mereix avançar. Sempre d'una manera seriosa i exigent. Estricta». Amb el punt de tossuderia imprescindible, que hi ha qui jutja arrogant. O senzillament tímid, tot i la seva permanent voluntat de dialogar amb el paisatge. En fi, recuperada la confiança municipal, ha esdevingut des del 2016 també l'ànima del futur Museu del Barroc. «En una situació normal s'hauria fet un concurs extern però aleshores no hi havia diners i, sense que hi hagués definit del tot l'abast de la transformació, ens vam imaginar un nou accés a l'antic col·legi jesuïta». Ara el Museu enceta la recta final i, resolent potser aquella porta diminuta del seu gratacel d'infantesa, Closes obre el claustre de Sant Ignasi a la ciutat amb decisió i resol l'esvoranc aportant una mirada nova a les Escodines, a la Seu i a tot el barri antic. Impressionant. Perquè temps a venir, oblidades les batusses i autories, el museu pugui parlar a tothom d'aquesta ciutat i del model i ambició que persegueix. Encara que, és clar, no agradi mai a tothom.

PER A QUÈ SERVEIX EL CANVI D'HORA?

S'ha parlat molt dels avan-
tatges del canvi horari en
clau econòmica i d'estalvi
d'energia. Però, se li coneixen
altres causes i efectes? D'entrada
serveix per tenir tema de conversa
durant els dies immediatament an-
teriors i posteriors. També per excu-
sar retards a la feina o la incompa-
reixença en cites inconvenients. Per
evidenciar que la Renfe, per més que
es canviï l'hora, continua funcionant
a tres quarts de quinze. A Franco,
per exemple, tal vegada li va servir
per guanyar la guerra. Sembla que
durant la guerra civil cada un dels
dos bàndols canviava l'hora segons
li convenia, de manera que els hora-
ris variaven en funció de la bandera
que ocupava cada zona geogràfica.
De ben segur que, en la batalla de
l'Ebre, els nacionals van llevar-se
una hora més d'hora, fet que potser
els va permetre atacar i esclafar per
sorpresa els adversaris quan aquests
encara feien el primer cafè del dia i
el darrer de la vida. I posats a canviar,
per què no canviem d'any o bé de
segle, abans que el segle ens canviï
a nosaltres?

A ALACANT PARLEN VALENCIÀ

Començo el repàs mensual amb una
relliscada de la gestió de xarxes del
CE Manresa, que el 26 de març va
rebre l'Hèrcules d'Alacant, un equip
amb molta tradició, que ha jugat vint
temporades a Primera. En una piulada
acabat el partit a l'estadi del Congost,
el compte oficial de Twitter de club
manresà deia: «Os deseamos un buen
retorno a casa». La resposta a la xarxa
de l'entorn del club alacantí va ser elo-
qüent: «Moltes gràcies. Recordeu que
nosaltres també parlem valencià». El
tema es comenta per si sol.

CALLE LEVANTE

I segueixo amb un altre referent que
podria ser futbolístic, atès que a Valèn-
cia hi juga el Llevant, un altre club his-
tòric que rivalitza amb el València CF.
La cosa ve a tomb perquè, a Manresa,
de tant en tant, encara apareixen sím-
ptomes de l'antiga retolació castellana,
la de l'etapa franquista, vaja. La imatge
me la fa arribar un lector intrèpid que
camina pels volts del pont de ferro.
Amb l'obertura del nou vial dels Països
Catalans –de la meitat de l'obra, per
ser precisos, perquè falten dos carrils–,
allò que fou un cul de sac ara connecta
amb una futura gran avinguda i, d'en-
tre els cables, la sorpresa: Calle Levante!
Això sí que son *los países catalanes!*

CE Manresa
@Cemanresa1906

Os deseamos un buen retorno
@cfhercules

Un placer que nos haya visitado un club
con vuestra historia. Nosotros, a seguir
creciendo !!

Herculanisme 700
@herculanisme

Moltes gràcies! Recordeu que nosaltres
també parlem valencià!

Molta sort per al que resta de temporada!

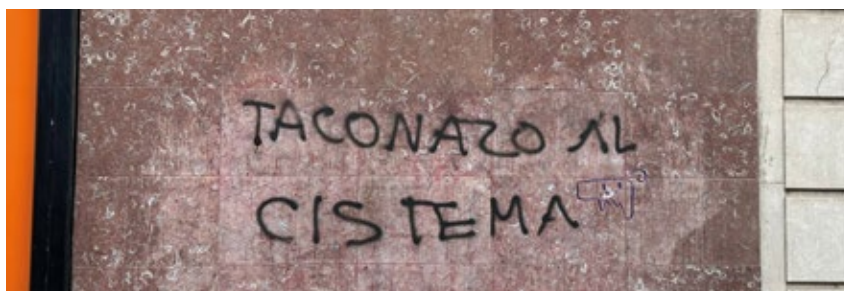
ARRIBA ESPAÑA

Manresa i comarca va plena de la sortida
de la direcció dels antics propietaris de
Fibracat. En un futur, tots aquells i aque-
lles que, per manresanisme, hi van con-
tractar la fibra o la telefonia mòbil potser
hauran de fer un pensament, ja que el
centre de les decisions de la companyia
s'ha allunyat del Passeig. Per començar
a veure per on van els trets, em fan notar
que un dels nous accionistes de Fibra-
cat, José Ignacio Aguirre Álvarez, és pro-
pietari d'una societat anomenada Arriba

España Telecom, SL, una denominació de la qual fàcilment se'n pot desprendre la seva orientació política.

FALLA EL 'CISTEMA'

Una altra pèrdua de la globalització i la societat del pim pam pum capitalista, això de Fibracat. Alguns ciutadans reivindicatius, ja veuen que la cosa no va bé. Al carrer dels Infants, a la façana lateral de l'edifici cantoner que va acollir durant molts anys una oficina bancària i actualment un supermercat, algú hi ha fet una pintada sobre les restes d'altres pintades. El diagnòstic és diàfan. Però, com veieu a la imatge que em proporciona un dels membres de la redacció, l'ortografia no tant.

ALOY I RIBÓ

Sigui quin sigui el sistema, mentre hi hagi el que tenim, algú ha de fer de polític, com més proper al poble, millor. L'alcalde Marc Aloy, que continua fent diplomàcia en clau manresana, va assistir a la seva primera mascletà, convidat per l'alcalde de València, el també manresà –en aquest cas circumstancial– Joan Ribó. Aloy va compartir experiència amb la ministra Irene Montero i ho va aprofitar per regalar al batlle valencià el llibre *Ingasi Oms i Ponsa, arquitecte*, segons ell mateix explicava al seu compte de Twitter.

UN GAITER MULTIMÈDIA

Un altre cara coneguda, Joan Vilamala, tornar a estar d'actualitat per dos motius. El dia 9 de març, conjuntament amb la resta de components d'Esquirols va rebre el Premi Enderrock d'Honor 2023. I l'últim dia de mes va presentar, al Museu del Ter de Manlleu el seu llibre *Les degollades de Folgueroles*, un magnífic treball d'investigació, que ha estat notícia als mitjans.

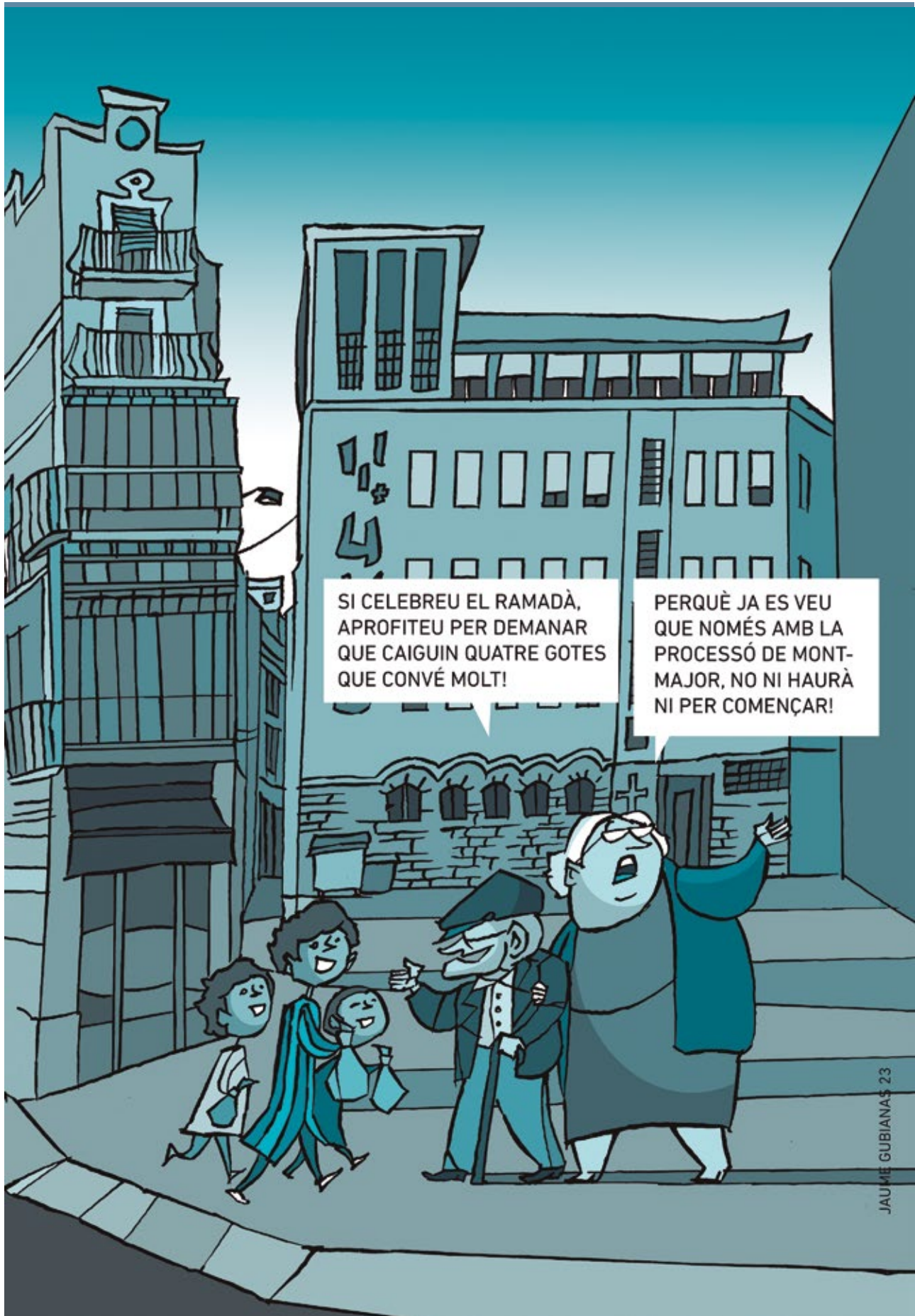

donarem el goig complet d'opcions de govern municipal de cara a les eleccions del maig. De moment, entre bastidors, les diferents candidatures, a Manresa i arreu, van presentant els seus fitxatges. Junts a Manresa, per exemple, ha fet públic que inclourà a les llistes el cantant Salva Racero, ex de Lax'n'Busto, que simultàniament ha anunciat que també dona suport al projecte de Jordi Ballart Tot per Terrassa, mentre que l'exalcalde i exconseller Jordi Valls s'ha integrat en un bon lloc a la llista pel PSC a Barcelona que encapçala Jaume Collboni.

TEMPS DE FITXATGES

No patiu, en el número que ve de la revista, que veurà la llum per Sant Jordi, us

PROVEM-HO EN CATALÀ

MOLT
PER PARLAR.

MOLT
PER VIURE.

moltperparlar.cat

 Generalitat
de Catalunya

Pel català, sempre endavant

8a MARXA DEL PELEGRÍ

16 D'ABRIL DE 2023

MODALITATS

26
KM

LLARGA

MONTSERRAT – MANRESA
26 km de Camí Ignasià

8
KM

CURTA

MONTSERRAT – ST CRISTÒFOL
8 km + bus fins a Manresa

15
KM

CIRCULAR

LLUVIÀ
15 km de ruta circular

Més informació i inscripcions:
www.manresa2022.cat

La MARXA DEL PELEGRÍ està organitzada per:

Fundació
Turisme i Fires
de Manresa

Amb el suport de:

Amb la col·laboració de:

Manresa 2022
Transforma

Un projecte de:

MANRESA
Cor de Catalunya

Ajuntament
de Manresa

Direcció executiva:

Amb la col·laboració especial de:

Fundació "la Caixa"